

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

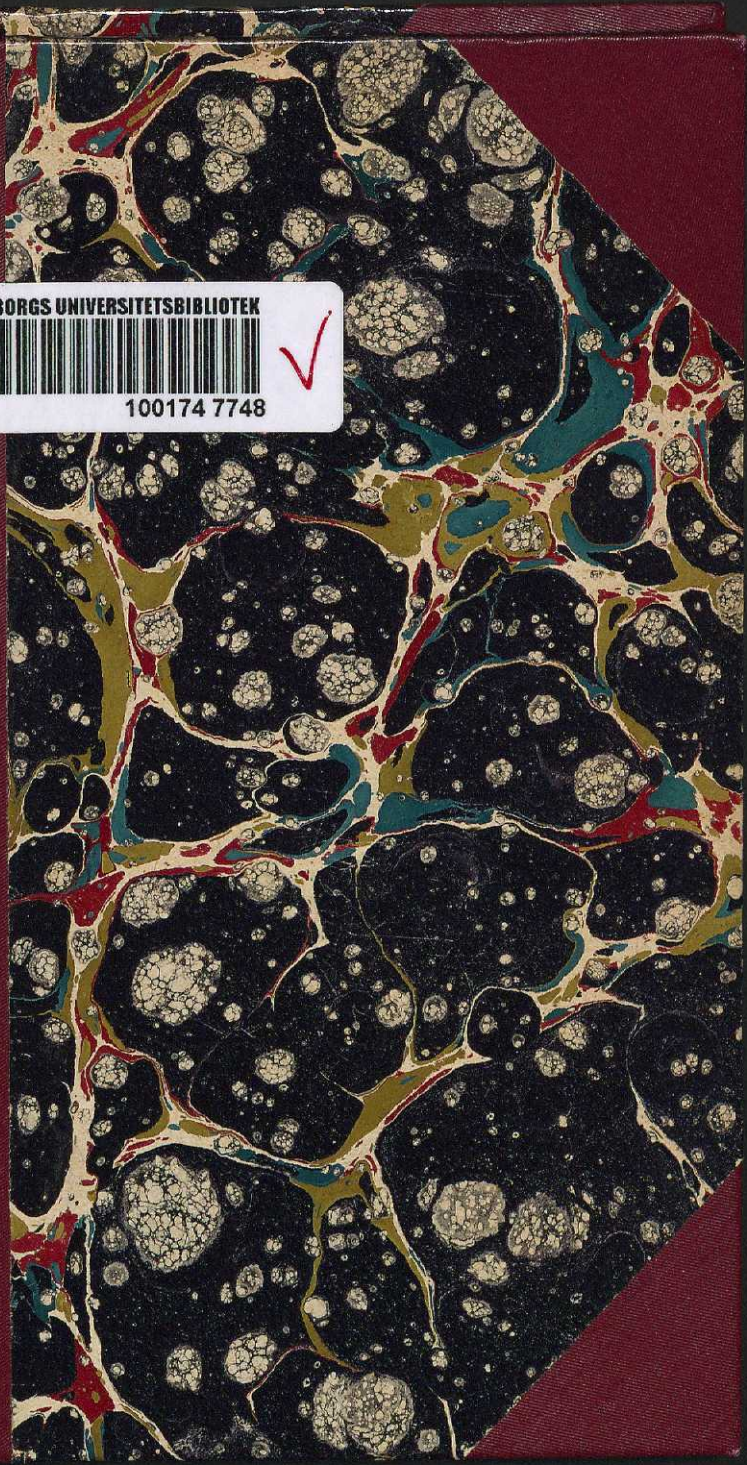
This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100174 7748

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.
Dram.

Hleenhoff, Frida
HAROLD GOTE

*Litter.
Sv.
Dram*

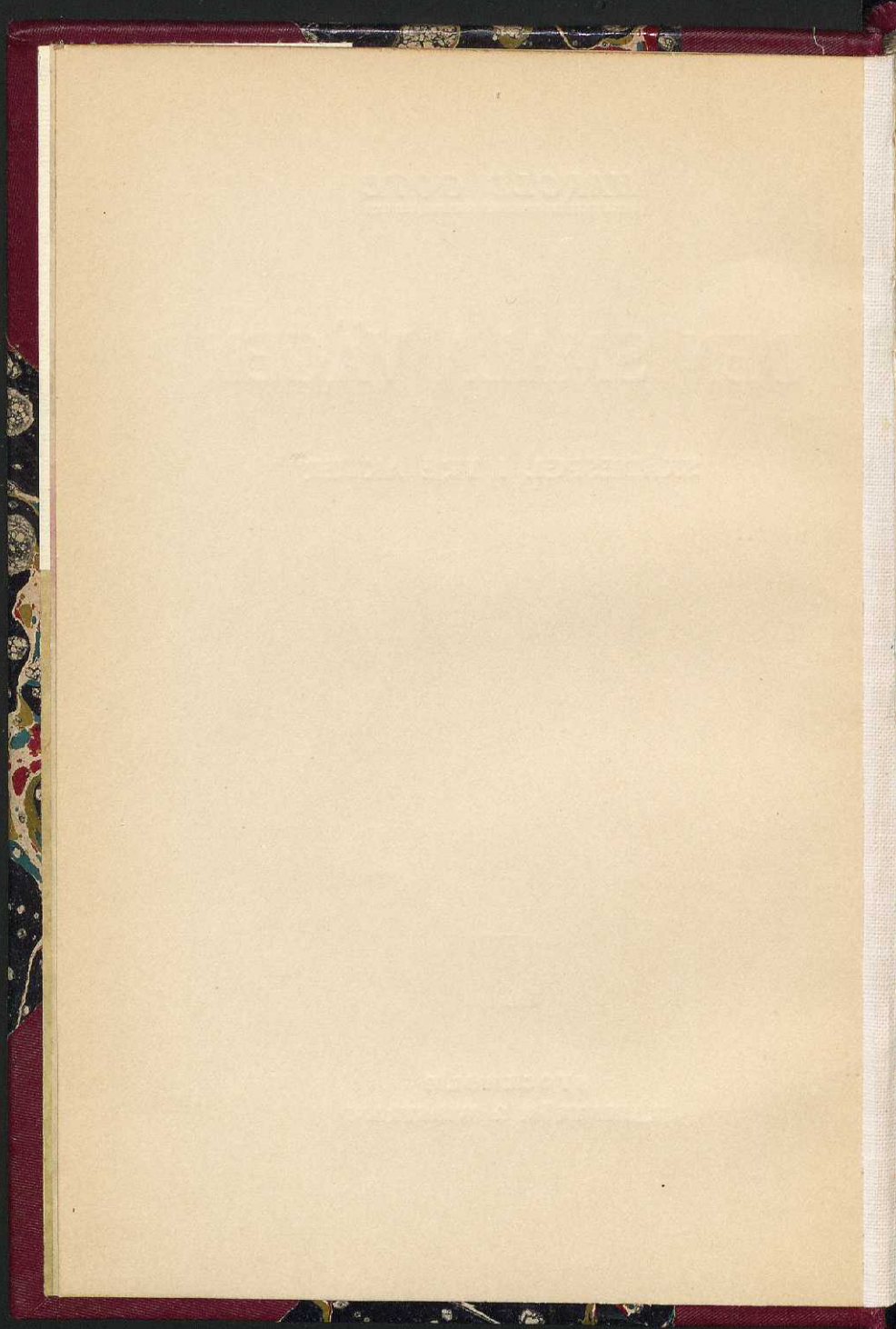
DEN SMALA VÄGEN

SKÅDESPEL I TRE AKTER

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

DEN SMALA VÄGEN

DR. SMITH'S LIBRARY

DEN SMALA VÄGEN

SKÅDESPEL I TRE AKTER

AV

HAROLD GOTE

Steenhoff, Frida

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

DEN SMÅLA VÄGEN

SKOLEBOK FÖR FÄTTOR

PAPPERSLEVERANTÖR: LESSEBO PAPPERSBRUK
TRYCKT HOS ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEB.
STOCKHOLM 1910 . . . . .

PERSONER:

SVEN FÅGEL.

Fru AINA ROSDAL, hans faster.

Byråchefen HENRY ROSDAL, hennes man.

HERBERT ROSDAL, deras son.

INGA ROSDAL, hans hustru.

Adjunkten GARDELLI.

Fröken LINA TULLBERG, hushållerska hos Sven Fågels
avlidne far.

AGDA, hushållerska hos Gardelli.

HILMA, jungfru hos byråchefens.

HÅKAN PERSSON, Svens morfar.

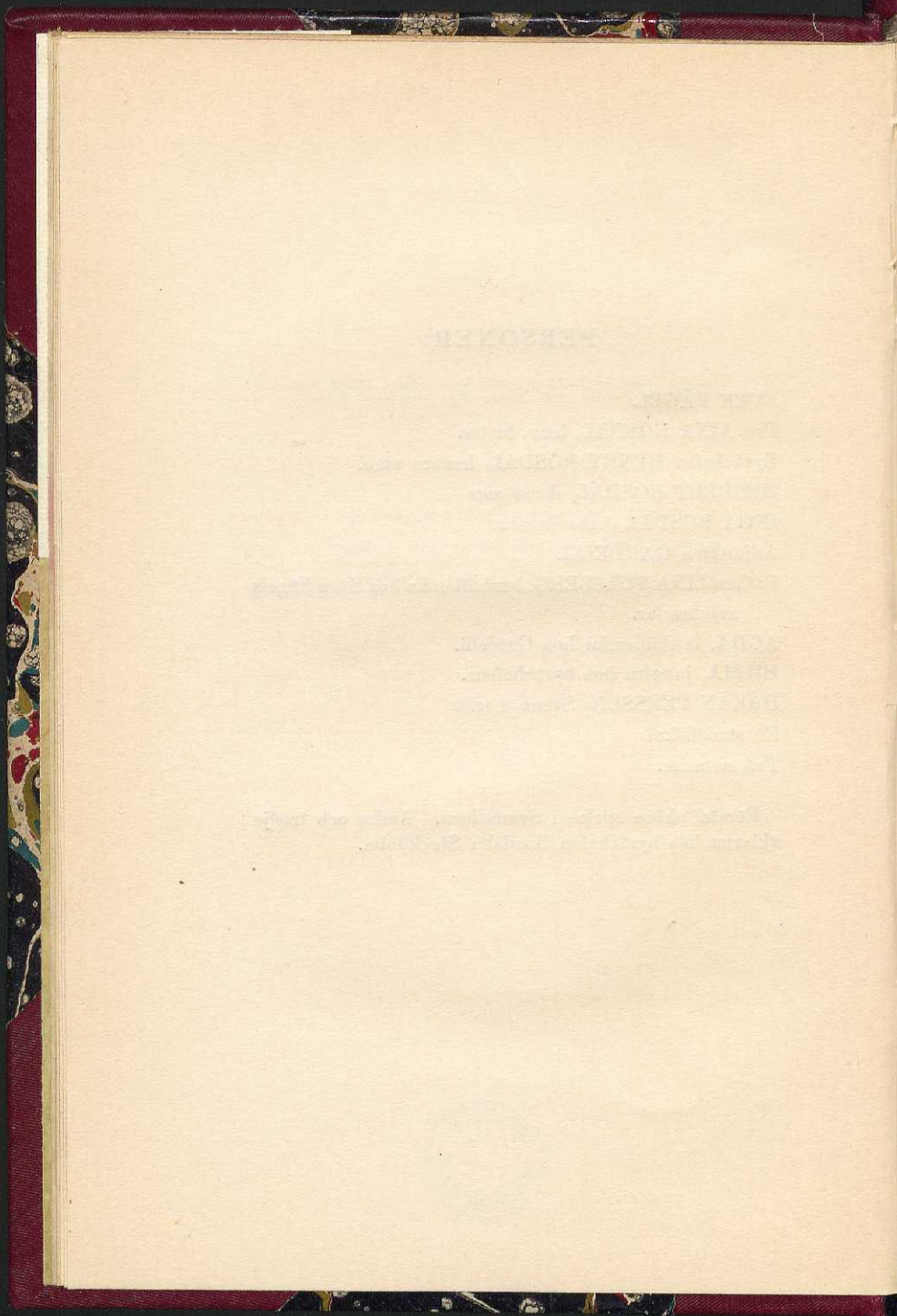
En stadsfiskal.

Två notarier.

Första akten spelas i Svens hem. Andra och tredje
akterna hos byråchefen Rosdal i Stockholm.

FÖRSTA AKTEN.

Scenen är en gårdsplan i en liten stad i södra Sverige. Mitt på gården står en gammal, överbyggd brunn med vackert konstsmide. Till vänster i förgrunden leda några trappsteg till en gammaldags skulpterad dörr. Två fönster på vardera sidan om dörren, de bortre med invändigt förspikade lakan.

Till vänster i fonden begynner en fruktträdgård. Man ser några päronträd, som digna av frukt.

Till höger i fonden ligger ett mindre envåningshus med ingångsdörr på hörnet mot brunnen.

Främre delen av gården begränsas till höger av ett plank mot gatan. Inkörsporten i förgrunden till höger står öppen.

Marken är strödd med hackat grannis.

FÖRSTA SCENEN.

FRÖKEN LINA TULLBERG, sedan AGDA.

(De hava båda helt alldagliga utscenden. Fröken Tullberg är dock något förmer i sitt sätt samt har en hårdare typ.)

FRÖKEN TULLBERG (i främsta fönstret till någon inne i rummet)

Ännu hörs dom inte.

(Agda kommer från huset i fonden. Hon bär en hink, går till brunnen och börjar väva upp vatten.)

AGDA (sedan hon nickat till hälsning)
Det börjar bli slut med vattnet.

FRÖKEN TULLBERG

Undra på det. Här springer folk från alla håll och hämtar vatten i vår brunn. Man borde låsa den.

AGDA

Låsa den? Jo, då skulle det bli ett liv.

FRÖKEN TULLBERG

Dom får väl se på andra ordningar hädanefter. Den nye ägaren, vem det nu blir, är kanske inte så beskedlig som grosshandlaren.

AGDA

Ja, nu blir väl allting förändrat. Så ledsamt att grosshandlare Fågel skulle dö. Vad får man nu för grannar? Vi blir kanske rent av uppsagda till flyttning. Det skulle adjunkten ta mycket hårt. Han trivs så bra med sin lilla bostad här i trädgården.

FRÖKEN TULLBERG

För mig var det ett riktigt aber det här dödsfallet. Jag har aldrig haft en plats, som passat mig bättre. Men jag har då alltid otur.

AGDA

Må tro vem som skall ärva gården?

FRÖKEN TULLBERG

Det är det man snart får veta. När dom kommer igen från begravningen, skall dom öppna skrivbordet och se, om det finns något testamente.

AGDA

Det gör det väl antagligen?

FRÖKEN TULLBERG

Vad vet jag. Det är det man får se.

AGDA

Lille Sven skall väl också ha något? Adjunkten tror, att han får alltsammans.

FRÖKEN TULLBERG (retligt och litet hånande)

Jaså, adjunkten tror det?

AGDA

Ja alldeles säkert.

FRÖKEN TULLBERG (som förut)

Adjunkten borde inte tala om det som han inte har reda på. (Hon stänger fönstret).

(Sven Fågel kommer från vänster genom trädgården. Han är en lång och smärt tretton års gosse, klädd i svart blus, svarta knäbyxor, helvit sjömanskrage och sorgflor kring armen.)

Han gör ett litet skutt och tar ett päron, smakar på det och finner det gott.)

ANDRA SCENEN.

AGDA, SVEN.

SVEN (ropar till Agda)

Nu är dom mogna. (Tar ett päron till, som han bjuder Agda) Var så god.

AGDA

Tack. (Äter) Det är utmärkt. Päronen mognade just lagom för att Sven skulle kunna bjuda sina nya släktingar att smaka.

SVEN

Tycker dom om päron?

AGDA

Det gör dom antagligen. — Tycker Sven om släktingarna?

SVEN

Jag vet inte. Jag har inte sett dom ännu.

AGDA (förvånad)

Vad nu då? Har Sven inte hälsat på ert stockholmsfrämmande?

SVEN

Nä-ä.

AGDA

Men hur i all världen kommer det sig?

SVEN

Dom kom så sent i går kväll. Då hade jag redan gått och lagt mig. Och i dag, när jag kom ned och åt frukost, var dom ännu inte uppstigna.

AGDA

Och dom har inte frågat efter Sven?

SVEN

Nej. — Det vet jag för resten inte. Jag har varit borta hela dagen. Jag har varit ute med Kalle Aström i hans nya segelbåt.

AGDA (förebrående)

På sin pappas begravningsdag? Det var mycket, mycket illa. Varför gick inte Sven med till graven?

SVEN (litet dröjande)

Det tyckte Lina, att jag inte skulle göra.

AGDA

Men Sven minns, att adjunkten sa' till Sven att göra det?

SVEN (urskuldande)

Ja, men Lina avrådde mig. (Upprörd) Hon sa', att pappa tyckte mera om, att jag inte gjorde det.

AGDA

Det är verkligen rysligt. Det skall jag tala om för adjunkten.

SVEN (blygt)

Behöver jag verkligen hälsa på mina släktingar?

AGDA

Fattas bara. Sven vill väl inte vara oartig? Och för övrigt är det i Svens eget intresse att göra sig riktigt god vän med dom.

SVEN

Varför det?

AGDA

Det är dom som skall ta hand om Sven i framtiden. Det kan vara gott att få en familj att hålla sig till, där Sven finner huld och skydd.

SVEN (litet ängslig)

Men om dom inte vill veta av mig?

AGDA

Naturligtvis vill dom veta av Sven. Det faller av sig självt.

SVEN

Skall jag då följa med till Stockholm?

AGDA

Förmodligen.

SVEN (nedslagen)

Och bo i ett stort hus vid en stor gata?
Där man inte kan vara ute och leka, och
inte segla och inte ha någon trädgård. Nej,
det vill jag inte.

AGDA

Sven kan väl inte stanna här ensam hos
Lina heller?

SVEN

Hos Lina? Nej, tack om jag slipper.

AGDA

Men hur vill Sven ha det då?

SVEN

Jag vill att Lina skall resa sin väg. Och
att adjunkten och Agda flyttar in och bor
med mig i det här huset.

AGDA (ler)

Det är bäst att Sven talar om för adjunkten,
hur Sven vill ha det ordnat för framtiden. —
Det vore väl inte så omöjligt, att det kunde
bli på det viset.

SVEN

Jag vill absolut inte följa med några främmande släktingar till Stockholm.

AGDA (skrattande)

Viljan sitter i riset. Kom ihåg att be vackert, annars går det på tok.

(Hon tar sin vattenhink och går in i huset i fonden.)
(Fröken Tullberg kommer ut från huset till vänster.)

TREDJE SCENEN.

SVEN, FRÖKEN TULLBERG.

FRÖKEN TULLBERG (häftigt)

Var har Sven hållit hus hela dagen? Nu kommer dom vilket ögonblick som helst från begravningen. Skynda sig in och tvätta sig och borsta sig. (Tar honom i armen) Han har minsann redan rivit sönder krusfloret?

SVEN (ser på armen)

Det är så lite så.

FRÖKEN TULLBERG

Herre gud så'na labbar! Inte skall man sörja med naglarna inte.

(Sven drar hastigt undan sin hand och går in i huset till vänster.)

(Fröken Tullberg går spanande ut i porten till gatan.)

FJÄRDE SCENEN.

FRÖKEN TULLBERG. HÅKAN PERSON.

(Person är en lång, mager, härjad man med ovårdad hår och skägg och slitna kläder. Han kommer hastigt från gatan och ämnar sig in i huset till vänster. Innanför porten möter han fröken Tullberg och stannar.)

PERSON (småler inställsamt)

Har jag kanske den äran att tala med en som hör till den avlidne grosshandlare Fågels hushåll?

FRÖKEN TULLBERG (som ryggat tillbaka med tydlig fasa)

Ja. Vad vill ni?

PERSON

Mitt namn är Person. Håkan Person.

FRÖKEN TULLBERG (biter hårdt ihop munnen för att ej förråda någon sinnesrörelse)

Jaså. Var det något vidare?

PERSON

Om det tillåts mig att göra några frågor? — Se, jag är liksom intresserad i grosshandlare Fågels frånfälle.

FRÖKEN TULLBERG (avvisande)

Jag är nog inte rätta person att besvara era frågor. Vänd er till släktingarne.

PERSON

Jag bor på landet och först i dag har jag sport om grosshandlarens död. Jag satte mig genast på tåget och for som jag gick och stod. Därför är jag liksom lite arbets- och vardagsklädd. Det får jag be om ursäkt för.

FRÖKEN TULLBERG

Det rör mig verkligen inte alls. (Ämnar gå)

PERSON (ogenerat)

Vänta lite, fröken lilla. Var inte så förfärligt kort. Låt mig bara göra en enda fråga?

FRÖKEN TULLBERG

Rakt på sak då. Jag har bråttom.

PERSON

Rakt på sak var det ja. — Det gäller arvsintressen. — Ut med språket således. Hur mycket har Fågel givit sin oäkta son, som bott här hos honom sedan han föddes?

FRÖKEN TULLBERG

Vad har ni med det att göra?

PERSON

Gossen i fråga är min dotterson.

FRÖKEN TULLBERG (i hatfull ton)

Er dotterson, ja. — Jag visste det, genast jag såg er.

PERSON

Hur kunde ni veta det?

FRÖKEN TULLBERG

Jag känner er allt, herr Håkan Person. Fast jag aldrig sett er. (Synar honom) Jaså, ni ser så ut? Ja, det kunde jag just tro.

PERSON

Vad kunde ni tro?

FRÖKEN TULLBERG

Att ni såg ut som — — som ett avskum.

PERSON (rycker till)

Ni var ett extra fruntimmer till att vara artig.

FRÖKEN TULLBERG

Skulle jag vara artig mot er? Första och sista gången jag ser er i livet skall jag åtminstone säga er, vad jag tänker.

PERSON

Men jag begriper min själ inte, att ni alls kan ha någon tanke om mig?

FRÖKEN TULLBERG

Skulle *jag* inte ha anledning till det? (Väldsamt) Jag håller er för en *mördare*, nu vet ni det.

PERSON (försöker med överlägset hän, men förråder sin inre ilska)

Det torde vara så gott att jag avlägsnar mig. Ert älskvärda humör kan annars locka er att säga ännu vackrare saker. Om det är möjligt. — När damerna inte är städade i käften, går jag hålst min väg.

(Ämnar avlägsna sig)

FRÖKEN TULLBERG

Nej stanna. Ni har ju inte fått svar på er fråga ännu. Jag skall moderera mig, om ni inte tål höra ett sanningens ord. — När ni får höra, vem jag är, förstår ni nog, varför jag avskyr er.

PERSON

Vem är ni då?

FRÖKEN TULLBERG

Jag var god vän med er son Nils. (Väser fram) Och jag tror, att det var ni, som sköt honom.

PERSON (iskallt)

Ni är galen.

FRÖKEN TULLBERG

Det stod i tidningarne: »efter en häftig tvist med sin far, tog den unge mannen fram en revolver och sköt sig, förmodligen i ett anfall av sinnesförvirring». — Det är lögn allt det

där. Det har ni hittat på. Nils hade min-sann inga anfall av sinnesförvirring. Han var en lika god och lugn man som ni är brutal och elak. Ni hade ett av era anfall av otyglad vrede och ni sköt honom — för att han ville gifta sig med mig.

PERSON (ser på henne)

Ni är således *den* människan? Då begriper jag, varför ni är rasande på mig.

FRÖKEN TULLBERG

Ni ville att han skulle gifta sig med en rik flicka, som blivit kär i honom. Men han vägrade. Därför förföljde ni honom med ert hat. Många gånger förut hade ni överfallit honom med hårda ord, hugg och slag för att han inte fogade sig efter er vilja. Den sista gången — —

PERSON

Tig med era historier. Det är inte sant ett ord.

FRÖKEN TULLBERG

Jo lika sant som att Nils aldrig hade någon revolver, men att ni alltid brukade gå med ett sådant vapen på er.

PERSON

Ni är en vådlig käring att sätta ihop lögner.

FRÖKEN TULLBERG

Er törst efter pengar tycks ännu vara lika stor? Eller har lusten efter brännvin tagit överhand? Ni dricker väl dubbelt nu för att glömma?

PERSON (vänder henne ryggen)

Har ni något mer att skälla ut mig för, får ni göra det skriftligen.

FRÖKEN TULLBERG

Skall ni verkligen gå innan ni får besked om gossens arv?

PERSON (vänder sig om)

Ni kan ju inte hålla er till saken.

FRÖKEN TULLBERG (triumferande)

Jo, nu kommer huvudsaken. Grosshandlare Fågel tänkte ge sitt enda barn allt vad han ägde.

PERSON (med ögon som börjar lysa)

Nå?

FRÖKEN TULLBERG

Det är inte småsmulor det. Två gårdar här i sta'n, en stor lantegendom och många hundra tusen kronor i banker och bolag. Allt skulle gossen ha, det var bestämt sedan länge. — Men genom *min* försorg, *mitt* inflytande

(hon slår sig för bröstet och ögonen gnistra) hör ni, *mitt* inskridande för er dotterson inte ett öre.

PERSON

Förbannelse. — Jag tror er inte. Hur kunde ni ha ett sådant inflytande på Fågel, ni, en gammal led megära?

FRÖKEN TULLBERG

Jag talade om att *ni* fanns och det var nog.

PERSON

Fågel kan inte ha varit en sådan fähund. Han kan inte ha lämnat sitt barn på bar backe. — Jag får höra mig för på annat håll. Era uppgifter litar jag inte på. Ni vill inte säga mig sanningen.

FRÖKEN TULLBERG

Inför den utsikten att ni skulle komma och haka er fast vid pojken för att dela med honom, eller rättare sagt, roffa åt er så mycket som möjligt, vågade inte grosshandlaren göra sonen till arvinge. Jag målade ut för honom hur ni skulle driva Sven till undergångens brant, genom att aldrig släppa honom så länge han ägde något. Vore han däremot fattig, skulle ni aldrig bry er om honom. Jag känner er. — För att gossen skulle få vara i fred skall släktingarna från Stockholm ta hand om både honom och förmögenheten.

PERSON

Och det där har ni ställt till av månhet om Sven?

FRÖKEN TULLBERG

Av månhet om min egen hämnd. För att träffa *er* i den enda punkt där ni är känslig. — Erkänn att jag givit er ganska bra betalt. En »utfattig jänta» kan också duga till något.

(Hon går ifrån honom. Han knyter sin hand efter henne, mumlar en svordom och går ut genom porten.)

FEMTE SCENEN.

FRÖKEN TULLBERG (adjunkten Gardelli, sedan Agda, sedan Sven).

(Adjunkten Gardelli är en gammal, något böjd man med skägglost ansikte. Hans nästan vita hår är halvlångt och burrigt. Han talar med lågmäld, men bestämd röst. Han är svartklädd med hög hatt.)

ADJUNKTEN (kommer från gatan)

Jag såg Svens morfar? Vad ville han?

FRÖKEN TULLBERG (undvikande)

Känner adjunkten honom? Han har aldrig varit här förut, vad jag vet.

ADJUNKTEN

Jo, en gång för många år sedan, innan ni kom hit. — Ville han ha reda på arvskiftet?

FRÖKEN TULLBERG (lite nervöst)

Jag visste inte alls att han var morfar till Sven, förrän han sa' det själv. Det var en obehaglig karl. Han luktade sprit lång väg. — Naturligtvis ville han dela rovet med sin käre dotterson. (Hätskt) Men det kan han allt komma att bedra sig på.

ADJUNKTEN

En ohjälpligt förfallen individ.

FRÖKEN TULLBERG

Jag ville inte inlåta mig vidare med honom, men han föreföll mig, efter vårt korta samtal, som en mycket suspekt person.

ADJUNKTEN

Han måste hållas på vederbörligt avstånd.

FRÖKEN TULLBERG

Jag tror inte det är någon risk att han återkommer.

ADJUNKTEN

Det håller jag tvärtom för mycket troligt. — Var då god och visa honom till mig. Jag skall göra klart för honom, att han alls inte kan få ha något med Sven att göra. Det är ordnat så för gossen, att han helt blir skild från sina släktingar på mödernet.

FRÖKEN TULLBERG (ser ironiskt på adjunkten)
Jaså det är ordnat på det sättet?

ADJUNKTEN (kritiskt)

Vad menar ni?

FRÖKEN TULLBERG

Adjunkten tycks ha reda på grosshandlarens avsikter?

ADJUNKTEN

Ja, ganska väl och ingående. — En annan sak. Agda säger mig, att släktingarne inte har hälsat på Sven. Har ni inte presenterat honom för hans faster och hennes man?

FRÖKEN TULLBERG

Jag tänkte aldrig på att det skulle behövas någon presentation. En liten brorson säger man väl goddag till utan alla ceremonier?

ADJUNKTEN

Tänk om di rent av inte vet, att Sven finns till?

FRÖKEN TULLBERG (häpen)

Visst vet dom väl det? Men när jag nu tänker på saken, förefaller det mig underligt, att dom alls inte frågat efter honom. — Sven har också hållit sig undan hela dagen i dag.

ADJUNKTEN

Just därför skulle di väl ha frågat efter honom? — Och varför gick han inte med till graven? Till min ledsnad saknade jag honom där.

FRÖKEN TULLBERG

Det tyckte jag han skulle låta bli — av grannlagenhet mot den döde. Adjunkten vet ju, hur generad grosshandlaren var för honom officiellt, fast han höll så mycket av honom privat.

ADJUNKTEN

Nu vid jordfästningen var just ögonblicket kommet, då det skulle bli ett slut på barnets skeva ställning. Efter döden skulle Sven vara Fågels son helt enkelt, utan alla tillägg.

(Agda kommer från adjunktens bostad med en korg på armen.)

AGDA

Äter adjunkten middag hemma eller med de andra begravningsgästerna?

ADJUNKTEN

Jag äter hemma.

AGDA

Jag skall gå till torget. — Skall jag köpa fisk om det finns? Det är onsdag idag och

då brukar det finnas både gädda, torsk och flundror.

ADJUNKTEN

Nej, låt det vara. Barn tycker det är tråkigt att bena fisk. (Till fröken Tullberg) Om ni andra, — som ni förmodligen gör — går på stads-
huset på begravningsmiddagen, kan ju Sven äta hos oss? Där, på stadshuset, tycker jag inte han behöver närvara.

(Agda går ut genom porten.)

FRÖKEN TULLBERG

Hans faster får väl bestämma den saken.

ADJUNKTEN

Naturligtvis. Men hon tycks mig förvånande likgiltig, därför tog jag mig friheten att lägga mig i det som inte egentligen tillhör mig.

FRÖKEN TULLBERG

Jag har ännu endast bytt några flyktiga ord med henne så jag vet inte alls, hurdan hon är. Men adjunkten såg henne väl vid graven?

ADJUNKTEN

Knappast. Jag stod en bit åt sidan och det var så ofantligt mycket folk.

FRÖKEN TULLBERG

Hennes man byråchefen tycks mig vara en ordentlig och säker herre. Där får nog Sven

en fosterfar, som åtminstone lär honom passa på tiden.

ADJUNKTEN

Jag tror inte, att Sven kommer att uppfostras av byråchefen Rosdal.

FRÖKEN TULLBERG

Byråchefen skall väl bli hans förmyndare?

ADJUNKTEN

Nej.

FRÖKEN TULLBERG (med samma ironi som vid ett föregående tillfälle)

Adjunkten skall kanske bli det själv?

ADJUNKTEN

Fågel bad mig så enträget därom, att jag kunde inte neka. — I och med detta års utgång blir jag pensionsmässig och sedan skall jag uteslutande ägna mig åt Svens uppfostran och utbildning.

(Sven kommer ut ur huset till vänster. Han är tvättad, kammad och borstad.)

ADJUNKTEN (klappar honom vänligt på axeln)

Vill du äta middag hos oss idag?

SVEN (lyser upp)

Ja tack, gärna.

ADJUNKTEN

Om din faster tillåter, förstås.

SVEN

Vad bryr hon sig om det?

(En dam och fyra herrar, alla svartklädda, komma genom porten från gatan. Herrarne stanna, livligt samtalande, vid porten. Damen går fram till de andra.)

SJÄTTE SCENEN.

FRÖKEN TULLBERG, ADJUNKTEN, SVEN, FRU ROSDAL, sedan de andra herrarna.

(Fru Rosdal är en liten, fin kvinna med mjukt väsen och vänlig röst.)

FRÖKEN TULLBERG

Tillåt mig presentera adjunkten Gardelli, en vän till grosshandlare Fågel, och hans mångårige hyresgäst.

(Under det adjunkten hälsar på fru Rosdal, har han Sven omsluten med sin vänstra arm. Sedan skjuter han gossen framför sig.)

ADJUNKTEN

Här är en liten pojke, som kan ha anspråk på ert intresse och er välvilja. Han heter Sven. Tillnamnet behöver jag inte säga. Det syns på honom, vem han är.

FRU ROSDAL (med oförställd förvåning)

Är det — — Är han — — (Omfamnar Sven hjärtligt). En liten brorson! Så roligt! (Håller honom ett stycke ifrån sig) Vad han är lik porträttet därinne i salen! Det är samma panna och samma svarta hår, som ligger ned på samma sätt mot högra ögonbrynet. (Till fröken Tullberg) Jag har aldrig sett en mer slående likhet mellan far och son.

FRÖKEN TULLBERG

Ja, den kan man inte förneka.

FRU ROSDAL (till Sven)

Hur gammal är du?

SVEN

Tretton år.

FRU ROSDAL (klappar honom)

Och så lång och duktig! — Du måste försöka hålla av faster Aina, vill du det? Och oss alla? Din kusin Herbert och hans fru kommer i kväll. Då får du se dem också. (Vänder sig hastigt mot porten och ropar) Henry, Henry, kom! Du skall få se något. En hel roman. En tretton års pojke. En son i huset.

(Byråchefen kommer. Fullständigt behärskad, räcker han Sven spetsen av sina fingrar.)

BYRÅCHEFEN

Och Anton skulle aldrig på dessa år omnämnt för oss att han hade en son? Det förefaller mig högst besynnerligt.

FRU ROSDAL (med en suck)

Vi har ju inte korresponderat på femton år. Varför skulle han underrätta oss att han hade en son, när han inte underrättade oss om någonting annat?

BYRÅCHEFEN (torrt)

En egendomlig överraskning. (Till herrarne vid porten) Är det en nyhet för er också, mina herrar, att min avlidna svåger grosshandlare Fågel hade en son?

STADSFISKALEN (närmar sig, leende)

Lille Sven Fågel är oss välbekant. Man kan på honom tillämpa uttrycket »offentlig hemlighet».

FRU ROSDAL

Vem skulle kunna tvivla på släktskapen, när man har Sven framför ögonen?

BYRÅCHEFEN (till adjunkten)

Som ämbetsman måste man vara skeptisk. Aldrig varken tvivla eller tro i första taget, men suspendera sitt omdöme tills man får säkra bevis.

ADJUNKTEN

Det blir nog snart tydligt, när ni fått gå igenom papperen därinne, vad den här lille gynnaren är för en person.

BYRÅCHEFEN

Naturligtvis. Är han min svågers son finns han naturligtvis omnämnd därinne -- i ett testamente eller på annat sätt.

ADJUNKTEN

Där finns ett testamente till Svens förmån.

BYRÅCHEFEN

Jaså, ni vet det?

ADJUNKTEN

Jag har bevittnat underskriften.

BYRÅCHEFEN

Nyligen?

ADJUNKTEN

Omkring tre år sedan.

FRÖKEN TULLBERG (med en viss nervositet)

Det är en lång tid. Mycket kan ha hänt sedan dess. Jag menar att senare bestämmelser kan ha sett dagen på tre år.

BYRÅCHEFEN

Utan tvivel.

ADJUNKTEN

Jag tror inte att grosshandlare Fågel fick några förändrade synpunkter eller avsikter.

Han talade nyligen med mig på ett sätt, som kom mig att förstå, att han icke ändrat sig.

FRÖKEN TULLBERG (ännu nervösare)

Då måtte han ha talat annorlunda med er än med mig.

STADSFISKALEN

Jag känner också till det där testamentet. Jag såg det för omkring ett år sedan.

BYRÅCHEFEN (drar adjunkten åt sidan)

Det är kanske inte lämpligt att tala om detta inför gossen? Han kan få förhoppningar som möjligen gäckas?

ADJUNKTEN

Han kan svårligen gäckas. Han vet, att hans far kände som en verklig far för honom.

BYRÅCHEFEN

Husföreståndarinnan tycks ej dela er säkerhet härvidlag. Och en missräkning för gossen vore ju beklaglig.

ADJUNKTEN (ser forskande på byråchefen)

Den skulle man ju i så fall lätt kunna bespara honom — genom att ingen rivaliserar med honom?

BYRÅCHEFEN (avklipper samtalet utan att svara. Vänder sig till de andra herrarna)

Det är väl så gott vi nu går in till vårt viktiga och ansvarsfulla värv. (Går mot huset till

vänster. Stadsfiskalen och de två notarierna följa honom.)
Går du inte med, Aina?

FRU ROSDAL

Min närvaro därinne är ju alldeles överflödig. Jag stannar här. (Till adjunkten) Det är nästan pinsamt för mig att röra vid min brors kvarlåtenskap.

FRÖKEN TULLBERG (vill häjda de ingående)

Jag har tillåtit mig att koka kaffe? Det är långt till middagen.

BYRÅCHEFEN

Tack, inte för mig.

STADSFISKALEN

Inte för mig heller.

(Byråchefen, stadsfiskalen och notarierna gå in i huset.)

SJUNDE SCENEN.

ADJUNKTEN, FRÖKEN TULLBERG, FRU ROSDAL,
SVEN.

SVEN (lyfter på mössan för fru Rosdal)

Adjö.

FRU ROSDAL

Går du? Vi träffas väl snart igen?

ADJUNKTEN

Vart går du, Sven?

SVEN

Jag tänkte gå till Kalle ett slag.

ADJUNKTEN

Nej vet du Sven, i dag kan du gärna hålla dig hemma i stillhet.

SVEN (generad)

Ja, det är sant — Jag glömde alldeles — Jag går väl upp då på mitt rum och läser en stund.

ADJUNKTEN

Det kan du göra.

(Sven går in i huset till vänster.)

(En jungfru kommer ut på stentrappan och gör ett frågande tecken till fröken Tullberg.)

ÅTTONDE SCENEN.

ADJUNKTEN, FRÖKEN TULLBERG, FRU ROSDAL,
en JUNGFRU.

FRÖKEN TULLBERG (till fru Rosdal)

Säger ni också nej till lite kaffe? Det väntar i salen. Eller skall vi dricka det här ute?

FRU ROSDAL

Jag tycker här är mycket skönt. Men det blir kanske för besvärligt att ta hit det? Här är ingenting att sätta det på.

FRÖKEN TULLBERG

Vi har ett litet bord där under päronträden. Vi flyttar hit det i solen. Och stolar också.

(Hon vinkar åt jungfrun som hjälper henne att flytta bord och stolar framför brunnen.

Därefter går jungfrun efter kaffebrickan, som hon sätter på bordet.)

FRÖKEN TULLBERG (sedan hon slutat arrangemangerna)

Så där ja, nu har vi det bra. Man bör verkligen ta vara på de vackra höstdagarne och vara ute så länge som möjligt.

FRU ROSDAL

Det är sant. Vi stackars nordbor får ändå tillräckligt vara inom fyra väggar. (I det hon serveras av fröken Tullberg) Sven får väl också kaffe?

FRÖKEN TULLBERG (till jungfrun)

Säg åt Sven, att han kommer ned om en stund får han kaffe.

(Jungfrun går in i huset till vänster.)

FRU ROSDAL

Låt honom komma nu. Och göra oss sällskap. Barn brukar vara sällskapliga.

FRÖKEN TULLBERG

Men jag tänkte vi skulle först tala litet om hur det skall ordnas för gossen. Ämnar herr-

skapet ta honom med sig eller skall han inackorderas på annat håll? (Liksom trevande) Jag har tänkt mig att — att byråchefens nog försörjer honom, ifall han skulle bli arvlös?

FRU ROSDAL

Det är givet *han*, som är arvingen och inte *vi*.

ADJUNKTEN (gillande)

Det uttalandet gör er heder, fru Rosdal.

FRU ROSDAL

O nej, det är ingen heder. Så tänker väl alla i vårt ställe — som inte är brottslingar.

ADJUNKTEN

Då är jag rädd det finns många brottslingar.

FRU ROSDAL

När jag reste hit, kände jag obehag vid tanken att taga arv efter en bror, som jag inte frågat efter på femton år. Jag kände mig som en ovärdig, obehörig person. — Gossen kom som en befrielse. Mot honom skall jag söka gottgöra min långa kärlekslöshet mot hans far.

FRÖKEN TULLBERG (hemlighetsfullt)

Hur som helst — det är bäst för Sven och (med en blick på adjunkten) hans parti att vara beredda på det värsta.

(Fru Rosdal ser först på fröken Tullberg och sedan på adjunkten. Uppfattar att det är något fientligt dem emellan. Söker ett annat ämne.)

FRU ROSDAL

Sörjer Sven sin far?

ADJUNKTEN

Sorgen lägger sig så fort hos barn. Som väl är.

FRÖKEN TULLBERG

Han skulle vara mera gripen, om det varit adjunkten som dött.

ADJUNKTEN

Barn sörjer inte enligt blodsbandet, utan enligt det band som bildas genom att man sysselsätter sig med dem.

FRU ROSDAL (till adjunkten)

Ni har sysselsatt er med honom?

ADJUNKTEN

Åja, rätt mycket. Först av medlidande och sedan av nöje. Sven är en trevlig och snäll gosse.

FRU ROSDAL

Han ser riktigt rar ut. (Med saknad. Just en sådan gosse var Herbert, när han var liten. —

Jag vet inte hur det är — — När di växer upp, blir di så förändrade. Man förlorar dem. Jag älskar ju alltjämt oerhört min son. Men det är inte detsamma, som när han var liten. Ibland överraskar jag mig med att känna som om han vore död och borta. (Livligare) Men berätta mig litet om min bror? Var han öm och snäll mot sin son?

ADJUNKTEN

Det skulle jag kunna svara både ja och nej på. Han ville honom väl, han var svag för honom, men han talade nästan aldrig med honom.

FRU ROSDAL

Men varför inte det?

FRÖKEN TULLBERG

Han var generad för honom. Det var som om han alltid skulle varit rädd, att Sven kunde börja förebrå honom något. Han hade ont samvete.

FRU ROSDAL

Att han då inte sökte gottgöra? Att han inte legitimerade honom och gav honom full social rang?

ADJUNKTEN

Det var nog så, att han blygdes *utåt* också. Han var inte bara generad inför Sven, han var även generad inför världen. Det var den

dubbla positionen, som gjorde hans och sonens förhållande så konstlat.

FRÖKEN TULLBERG

När han hade sina spelpartier här hemma, fick Sven aldrig visa sig. Det var om lördagskvällarne. Då skulle Sven hålla sig instängd i sitt rum för att inte möta någon av gästerna varken i förstugan eller utanför. Om Sven händelsevis mötte sin far på gatan, fick han hälsa men inte gå fram och göra sällskap.

ADJUNKTEN

Hur många gånger har jag inte sett Fågel stå där i fönstret och med beundrande blickar följa Svens lekar här på gården. Han var stolt över honom i hemlighet, fast han skämdes över honom officiellt.

FRU ROSDAL (nedstämd)

Men det låter ju ynkligt.

ADJUNKTEN

Det är ganska förklarligt. I en så här liten småstad blir trycket så starkt, att det skulle fordras jättkrafter att inte ta intryck därav. — Faderskärleken brann dock varm på djupet. Mer än en gång hörde jag, när fröken Tullberg kom att nämna att något fattades Sven, hur Fågel brusade upp. »Men så skaffa honom då för tusan, vad han behöver. Begriper ni inte, att ni skall ta hand om barnet. Att det är därför ni är här.»

FRÖKEN TULLBERG (med en liten grimas)

Ja, han kunde vara ganska hetsig emellanåt.

FRU ROSDAL

Det vet jag bäst. För någon småsak blev det en gång en häftig scen mellan honom och Henry. Därav kom brytningen oss emellan. Jag tog förstås min mans parti — fast jag ej är på det klara med, vem som hade rätt. Men en hustru, förstår ni — — Strängt taget tog jag ingens parti, utan höll mig utanför. Men min bror kunde inte glömma och önskade ingen försoning. Han var, vad man kallar långsint, det måste jag säga, fast han är död, och fast jag alltid höll av honom.

ADJUNKTEN

Han hörde åtminstone inte till dem, som hade lätt att ändra sig. — Hans förhållande till Sven måste även belysas av att han levde i en gammaldags föreställningskrets. Er bror var okunnig om att en ny tid brutit in med delvis ändrade begrepp om föräldraskapets väsen.

FRU ROSDAL

Jag kan så väl föreställa mig att bror Anton förblev främmande för nyare riktningar även i det fallet. Han var genomgående konservativ i hela sin läggning.

ADJUNKTEN

Ja, han hörde till den, som jag hoppas, för alltid gångna tiden, då en man ej behövde anse sig släkt med sina »naturliga» barn, om han ej ville. Och alltid bara i djupaste hemlighet. »Naturliga barn»? Är det inte ett typiskt uttryck för en abnorm och naturvidrig åskådning?

FRU ROSDAL

Det har ni bra rätt i. (Efter en paus) Hurudan var Svens mor?

ADJUNKTEN

En behaglig flicka. För övrigt kokerska. Hon fortsatte att laga mat därinne i köket, tills hon dog en vinter i lunginflammation. Fågel sörjde henne mycket. Han gick ofta till hennes grav med blommor. Men i mörkret. Och i en sorts förklädnad. — Det skulle nog gått för Svens mor att tvinga sig till äktenskap, om hon velat. Men hon var för försynt och anspråkslös. Hon var rädd att Fågel skulle känna det som en mesallians.

FRU ROSDAL

Däri kände hon rätt. Det hade han nog gjort. Jag förstår hennes stolthet, men jag måste ändå beklaga den. (Reser sig) Tack så mycket för välfägnaden, fröken Tullberg. Nu vill jag röra på mig en smula. Det är lite

kyligt i alla fall, åtminstone för mig, som inte är van att sitta ute. (Ser sig om) Man bör verkligen kasta en blick på den här lilla näpna trädgården. Här är ju som en idyll, vart man ser.
(Hon går åt vänster.)

NIONDE SCENEN.

FRÖKEN TULLBERG, ADJUNKTEN, sedan FRU ROSDAL, BYRÅCHEFEN, STADSFISKALEN, TVÅ NOTARIER.

ADJUNKTEN (strängt)

Fram med sanningen, fröken Tullberg!

FRÖKEN TULLBERG

Vilken ton? Vad menar ni?

ADJUNKTEN

Har ni haft något intrigspel för er? Eller har ni rent av undanskaffat det viktiga dokumentet? — Vad menar ni med alla dessa antydningar? Vad har ni gjort?

FRÖKEN TULLBERG

Jag stämmer er för ärekränkning, om ni säger ett ord till.

ADJUNKTEN

Jag kommer att säga många ord till, det kan ni vara lugn för. Blir Sven lottlös, har här varit bedrägeri i spelet och då får ni bereda er på att jag anklagar er som den skyldige.

FRÖKEN TULLBERG

Ni slungar mig i ansiktet att jag är en tjuv? Men betänk då, vad det kan kosta er?

ADJUNKTEN

Jag inser, att jag kan förlora inför en domstol, om jag blir stämd, och jag förlorar anseende och sympatier överallt, om jag ej får rätt. Men min övertygelse är bergfast. Ett testamente måste finnas. — Jag vädjar till ert samvete och er självbevarelsedrift: tag fram det, om ni gömt undan det. Erkänn brottet i tid, om ni förstört det dyrbara dokumentet.

FRÖKEN TULLBERG (hånfullt)

Det vore just en utmärkt självbevarelse, att ange sig själv för ett brott?

ADJUNKTEN

Misstanken skall komma att vila så tung och svart över er, att ni aldrig mer kan räta ryggen. Min talan är ej alldeles utan värde, och jag kan dra fram indicier av övertygande beviskraft.

FRÖKEN TULLBERG

Allt det grosshandlaren anförtrodde er var bara muntliga ord. Dom kan ni inte lämna fram som bevis. — Och varför skulle han inte kunnat tala annorlunda med mig mot slutet? Ni vet själv, att han var en *feg* man.

ADJUNKTEN

Nej det var han inte. Han var blyg, men han var inte feg.

FRÖKEN TULLBERG

Det kan komma på ett ut. Han *tordes* inte testamentera Sven sin förmögenhet. Han ville inte ha den fläcken på sitt minne.

ADJUNKTEN

Han hade förstånd nog att inse, att när nu barnet finns, vore det större fläck att inte erkänna det.

FRÖKEN TULLBERG

Så tänker inte folk. De flesta rike män, som dör, har ju sådana barn. Men aldrig läser man i tidningarne om att di skylltar med dem i sitt testamente. Människorna vill gärna ha ett anständigt eftermäle på sin döda mull.

ADJUNKTEN

Fågel hade trots allt en bättre syn på tingen.

FRÖKEN TULLBERG

Han hade det kanske förut. Men han drog sig i det sista för att ställa sig vid skampålen.

ADJUNKTEN

Jag kan ej värja mig för den starka förmimmelsen, att ni beljuger honom. Han var

ej en så svag stackare, att han ej kunde hålla fast vid en föresats, som så länge mognat inom honom.

FRÖKEN TULLBERG

Det är bäst att vänta med berömmet så länge.

ADJUNKTEN

Han hade sina egenheter, men även vilja och karaktär.

FRÖKEN TULLBERG

Han var full av nycker och inkonsekvenser, det vet jag bäst, som skötte honom.

ADJUNKTEN

Ni vågar ändå inte påstå att han var hjärtlös? I synnerhet inte mot sin son. Han kunde helt enkelt inte glömma honom på det sättet ni söker göra troligt.

FRÖKEN TULLBERG

Det är det vi nu få besked om.

(Byråchefen, stadsfiskalen och de två notarierna komma från huset till vänster. Strax därpå kommer fru Rosdal från trädgården.)

(Byråchefen förefaller livligare, liksom elektriserad, men anstränger sig att ej förråda någon glädje.)

BYRÅCHEFEN (till sin hustru)

Nu har jag i närvaro av stadsfiskalen och dessa herrar notarier gått igenom alla papperen i skrivbordet och kassavalvet.

FRU ROSDAL (förvånad)

Är det redan gjort?

STADSFISKALEN

Det var ej mycket att se igenom. Alt en person med så vidlyftiga affärer som grosshandlare Fågel kunnat reda sig med så litet papper och handlingar? Men han var ett mönster av ordning. Och ordning förenklar allting i livet.

BYRÅCHEFEN (stelt, konstlat)

Det fanns inget testamente.

STADSFISKALEN

Nej inte ett spår av något testamente, besynnerligt nog. — Så där ja, nu är vårt uppdrag slut. (Bockar till avsked. Notarierna likaså.)

BYRÅCHEFEN (trycker deras händer)

Tack mina herrar. Jag skall be att sedan få ersätta ert besvär.

(Stadsfiskalen och notarierna gå ut genom porten.)

ADJUNKTEN (upprörd)

Fanns det inget testamentet? Det är omöjligt? Det måste finnas,

FRÖKEN TULLBERG (även upprörd, men försöker ta en triumferande ton)

Vad var det jag trodde? Hade jag inte rätt?

BYRÅCHEFEN

Fröken Tullberg tycks verkligen varit bäst inne i situationen.

ADJUNKTEN

Det återstår att söka på annat håll.

BYRÅCHEFEN (till fröken Tullberg)

Hur är det? Finns det ännu några andra platser, där män kan tänka att ett testamente är gömt?

FRÖKEN TULLBERG

Var skulle det vara? I salongen står ett par små prydnadsskåp. Dom är olåsta. Där kan grosshandlaren inte gärna lagt in något så viktigt som ett testamente. Inte gärna heller i linneskåpet i salen. Där städade jag för övrigt igår. Där fanns ingenting. Men herrskapet kan ju se själva överallt.

BYRÅCHEFEN

Vid bouppteckningen kommer ju allting att tömmas. Då kommer även testamentet i dagen, om det existerar. Men det syns mig nu föga troligt.

ADJUNKTEN

Det syns mig — som om det blivit förstört.

BYRÅCHEFEN

Vilken obehaglig misstanke? Vilken skulle ha intresse av att förstöra det? Det vore jag och min hustru? Men vi kom igår och då var skrivbordet och kassavalvet redan förseglade med rättens sigill.

ADJUNKTEN (till byråchefen)

Det är inte er jag avser, när jag påstår att testamentet blivit stulet.

FRÖKEN TULLBERG (häftigt)

Med vad rätt kastar ni skugga på mig? Det tål jag inte. Jag har betyg på, att jag är en ärlig människa.

(Hon tar hastigt kaffebrickan och bär in den i huset till vänster.)

BYRÅCHEFEN (gillande)

Det är farliga saker, herr adjunkt, att vanfrejda en oförvitlig person.

ADJUNKTEN

Jag vore en usling, om jag passiv och stillatigande åsåg, hur man barskrapade min väns son, som han älskade och som han anförtrodde till min vård och omsorg. I princip

är jag ingen vän av arv. Jag hoppas, att utvecklingen skall gå i den riktningen, att allt ärvande skall upphöra. Men den sociala omdaningen skall ske rationellt och rättvist för alla. Varför skall just Sven Fågel, ett hjälplöst barn, utplockas till fattighjon, *andra* till vinst och båtnad? Jag blir så mycket mer upprörd som jag livligt erinrar mig hans fars glädje vid tanken på att pengarne skulle på många sätt jämna vägen för sonen och i någon mån ersätta honom den lycka, andra barn finner i föräldrakärlek och hemliv. — Men jag behöver kanske inte oro mig? Kanske ingen gör honom arvet stridigt? Så mycket bättre. — I annat fall kan jag emellertid ej finna ett ögonblicks ro, förr än jag uppjudit alla krafter i striden för Svens rätt.

(Han hälsar till avsked och går in i sin bostad.)

TIONDE SCENEN

FRU ROSDAL, BYRÅCHEFEN

FRU ROSDAL (med tillförsikt, dock ej alldeles utan oro)

Henry?

BYRÅCHEFEN

Ja. Vad är det?

FRU ROSDAL

Det spelar ju ingen roll, om det finns testamente eller ej? Det förändrar ju ingenting?

BYRÅCHEFEN

Vad menar du? Det förändrar ju allt.

FRU ROSDAL (med växande oro)

Sven äger naturligtvis sin fars kvarlåtenskap precis lika säkert som om det funnes skriftligt intyg på hans lagliga rätt?

BYRÅCHEFEN

Nej, det gör han visst inte. Lagen tillerkänner honom ingen rätt alls.

FRU ROSDAL (otåligt)

Lagen? — Jag tänker på vad *vi* gör? Det är ju på oss det hänger? *Vi* tillerkänner honom naturligtvis det som är hans?

BYRÅCHEFEN

Ingenting är hans.

FRU ROSDAL (som träffad av ett slag, stammar)

Henry — — Du kan inte mena vad du säger — — —

BYRÅCHEFEN (litet undvikande)

Tror du det är så enkelt, att avgöra en arvs- och rättsfråga?

FRU ROSDAL (med darrande stämma)

Varför skulle vi krångla till det som är solklart? Att en son får ärva sin far?

BYRÅCHEFEN

Jag har först och främst ingen förpliktelse att utan vidare antaga gossen i fråga som son till din bror, när jag inte funnit en enda skriven rad, som bestyrker en sådan släktskap.

FRU ROSDAL (med harm)

Det där är bara fraser, Henry. När det finns fullt av levande människor, som intygar släktskapen, kan du inte gärna låtsas, som om du inte trodde på den?

BYRÅCHEFEN

För det andra bör jag rätta mig efter min avlidna svågers vilja. Den tolkar jag så, att han ej velat erkänna gossen Sven som sin son och därför ej heller lämnat honom sin förmögenhet.

FRU ROSDAL (häftigt)

Som om Anton ett ögonblick velat, att *du* skulle ha hans pengar? *Dig*, som han inte kunde tåla. — Det är så orimligt allt det du säger, så jag står knappt ut att höra det.

BYRÅCHEFEN

Vi måste resonera lugnt och förståndigt. Om Anton velat gynna sin illegitime son, hade han naturligtvis ordnat så, att detta kommit till de efterlevandes kännedom.

FRU ROSDAL

Det är ju det han gjort, fast vi ej lyckats finna testamentet.

BYRÅCHEFEN

Den teorien måste vi tills vidare lämna ur räkningen. Vi måste hålla oss till fakta. Vi får inte låta känslorna flyga iväg med oss utan rim och reson. — Vi är förövrigt inte i den belägenheten, att vi kan tillåta oss lyxen med någon sorts överspänd idealism. Om jag vore rik, skulle jag ha råd att avstå en förmögenhet för en generös princip, men jag har ekonomiska svårigheter. Även med bästa vilja i världen, har jag inte råd till överflödsgärningar.

FRU ROSDAL (med rörande förtvivlan)

Aldrig trodde jag, att du, min käre, aktade man, skulle vilja *ta* det som tillhör en annan? Och ett värnlöst barn till på köpet. (Hon brister i gråt.)

BYRÅCHEFEN (uppretad)

Men det är ju inte frågan om att *ta* utan om att behålla det, som *lagligen* tillhör mig. Du måste vara resonlig, Aina.

FRU ROSDAL (bevekande)

Känner du inte, att samvetet säger dig, att arvet *icke* tillhör dig?

BYRÅCHEFEN.

Det känner jag visst inte. Alla människor ha inte lika beskaffade samveten. — Därför har man lagen att hålla sig till.

FRU ROSDAL (förebrående)

Låt bli att krypa bakom lagen så där. Det låter både fejt och uselt. — Kan du se mig i ansiktet och säga, att du anser lagen mera tillförlitlig än samvetet?

BYRÅCHEFEN

Naturligtvis.

FRU ROSDAL

Om *du* kan underordna ditt samvete under lagen, *jag* gör det aldrig. Aldrig.

BYRÅCHEFEN (med bitande skärpa)

För tusan, Aina, var inte fnåskig. — Jag kan verkligen inte inse min plikt att kasta ifrån mig en förmögenhet, som jag har rätt att behålla. Jag är en klok och nykter man. Jag gör vad jag bör, men ej *mer* än jag bör, om det skulle vara min och de minas ruin. Du är en smula naiv, som kvinnornas flertal. Ni vet för litet om samhallets struktur och historiska utveckling. Arvsrätten är inte en så enkel och given sak som du inbillar dig. Jag kan ge dig ett exempel till förklaring. Min mor var som du vet en född grevinna. Hon växte upp i ett slott, på en storartad egendom. Men plötsligt dog

hennes ende bror och kort därpå hennes far. Hennes mor var förut avliden. Då blev det för de unga flickorna att slita alla band från barndomshem och barndomsminnen och vandra ut i världen. Slottet var fideikommiss och togs i besittning av en avlägsen manlig släkting. Min mor och hennes systrar fick leva på nåd hos andra, tills de lyckades bli gifta. Utan tvivel var det synd om dem, men aldrig ett ögonblick skulle jag vilja påbörda fideikommissarien som en förbrytelse, att han tog sin rättmätiga egendom i besittning.

FRU ROSDAL

Jag har förut hört om din mors öde. Till och med flera gånger. — Den som tog brödet ur deras mun gjorde i mina ögon en hjärtlös och vidrig handling, lagen må säga vad den vill.

BYRÅCHEFEN

Men jag tänker inte ta brödet ur munnen på lille Sven. Om inte hans släktingar på mödernet vill uppfostra honom, skall han få av oss vad han behöver, tills han kan försörja sig själv. Jag vill visst inte vara hård och obillig.

FRU ROSDAL (bittert)

Skulle vi kasta åt honom några smulor av den rikedom, som rättvisligen är hans? Att du inte blygs, Henry?

BYRÅCHEFEN

Rättvisligen? — Men hör du inte? Ärvandet är ingen medfödd mänsklig rättighet. Arvslagarna är överenskommelser mellan människor emellan. Utöver eller bortom dem finns ingen rätt och rättvisa att åberopa.

FRU ROSDAL

Jo, det finns något bortom och över lagarna. Annars hade *de* aldrig kommit till. — Med mig går det inte att advocera bort samvetets övertygelse.

BYRÅCHEFEN (torrt)

Samvete — samvete — — Tycker du inte, att man och hustru borde ha ett gemensamt samvete? Så bleve det inga tvister om rätt och orätt, som är synnerligen malplacerat i ett lyckligt äktenskap.

FRU ROSDAL

Och det sker så, att hustrun utplånar sitt, när mannen inte vill ta hennes? — Nej, Henry, det här är en livsfråga för mig, inte en juridisk eller historisk förståndsfråga. — Det är helt enkelt vår oavvisliga plikt att avstå min brors förmögenhet åt hans enda barn. Vår rättfärdighetskänsla måste hindra oss att — stjäla.

BYRÅCHEFEN (ursinnig)

Prata inte så'n förbannad smörja. Som om jag skulle vilja stjäla? Det är oförsynt att

utslunga ett sådant ord. Därför att jag har både klarare och förnuftigare rättsbegrepp än du, borde du foga dig efter mitt omdöme. I stället förolämpar du mig i min egenskap av hederlig man.

FRU ROSDAL (utom sig)

Jag uthärdar inte tanken, att vi skulle tillfoga Sven en så himmelsskriande oförrätt. Det får inte ske.

BYRÅCHEFEN (hotande)

Ställ inte till några uppträden här, det råder jag dig till.

FRU ROSDAL (i förtvivlan)

Du är avskyvård.

BYRÅCHEFEN (iskallt)

Tala litet mera städat. Du kommer väl inte från en pigkammare.

FRU ROSDAL

Henry — av nåd och förbarmande — säg mig, att du ångrar dig? Att du inser, att du talat ovärdigt din bättre människa? Sägg det och allt får vara bra igen? (Lägger bedjande sin hand på hans arm.) För min skull, Henry? För de många lyckliga åren vi levat? För allt det vi har gemensamt? — Du vill väl inte, att mitt hjärta skall förblöda genom dig?

BYRÅCHEFEN (skakar av sig handen)

Vilket nonsens! Jag vill påminna dig om, Aina, att de ekonomiska frågorna hör till livets allvarligaste realiteter, som man inte får jollra bort eller förfuska med sentimentala utgjutelser.

FRU ROSDAL (i ångest)

Men förstår du då inte, vad du river sönder för oss? Vårt äktenskap! Vårt hela framtida liv! — Jag kan ju inte längre högakta dig.

BYRÅCHEFEN

Se så, Aina. Nu kan det vara nog. (I det han går in i huset.) Du kommer snart till förnuft igen. Då skall du inse din oerhörda barnslighet.

ELFTE SCENEN.

FRU ROSDAL, sedan SVEN.

(Hon går några steg, stannar, ser efter sin man som om hon inte fattade vad som hänt. Viskar i det mest upprörda själstillstånd) Henry — — Min make sedan tjugofem år! Som jag trott mig älska? Vilken blindhet — —

(Hon för händerna till sina ögon i djup förtviflan. (Sven kommer ut ur huset till vänster.)

(Hon sträcker armarna mot honom.) Kom Sven Jag håller med dig!

(Han låter sig omslutas av hennes armar.)

ANDRA AKTEN.

(Salongen hos byråchefen Rosdals. Det är vid middagstiden en mulen höstdag, några veckor senare. Eld brinner i kakelugnen. Rummet är elegant möblerat, men skiljer sig på intet sätt från tusentals andra salonger.)

I fonden är en dörr till tamburen. Till höger ligger fru Rosdals rum, till vänster matsalen och byråchefens rum.)

FÖRSTA SCENEN.

FRU INGA ROSDAL, AMANUENSEN HERBERT ROSDAL.

(Hon sitter i en soffa till höger och syr på en liten skjorta. Hennes välklädda, smärta figur förräder på intet sätt, att hon inträtt i ett begynnande moderskap. Hon har ett behagligt huvud, men koaffyren, rörelsen och minen verkar något för schablonmässigt världsdam. Dessutom har blicken något alltför beräkande och de tunna, tätt slutna läpparna något kyligt klokt.)

Han är en vanlig typ av ung ämbetsman, snarare prydlig än ful, med blonda mustascher, glesnande hår och börjande fetma i nacken och midjan.)

(HERBERT kommer från fonden, omfamnar sin hustru genom att luta sig öfver soffan, varvid han tar henne ömt om barmen och kysser henne på båda sidor om halsen.)

INGA

Goddag min älskling.

HERBERT (sätter sig bredvid henne)

Hur länge skall det här fortsätta? Att vi skall äta middag här varenda dag för att inte pappa och mamma tål att vara på tu man hand med varandra.

INGA

Jag tycker det är ganska bekvämt. — Om det inte vore en så sorglig anledning...

HERBERT

Att mamma skulle bli så konstig? Jag tänker på den gamla goda tiden, då hon var som en vanlig människa. Nu är hon minst sagt ett krångligt fruntimmer. Jag undrar inte på, att pappa har förlorat lusten att tala med henne. Själv undviker jag henne så mycket jag någonsin kan. Det skall katten höra på hennes eviga tjat om vad som är rätt. När man har en så exemplarisk make som pappa är, är det sannerligen förmätet att upphäva sig till domare över hans handlingar. Liksom han inte förstod, hur han bör uppföra sig? Han som är så korrekt i allting?

INGA (försiktigt)

Tant Aina är så — hur skall jag säga — oegennyttig.

HERBERT

Ja, in absurdum. Det är just olyckan det. Dess bättre har ingen skada skett. Pappa har visat, att han är karl för sin hatt och vet var skåpet skall stå. Annars satt vi här nu med långa näsor. — Jo den skadan är skedd, att vi mitt i smekmånaden får uppoffra oss för andra.

INGA (ler)

Du får allt ange den i pluralis. Vår fjärde smekmånad.

HERBERT

Två genomlyckliga nygifta som vi, som har ett smakfullt hem och i ett sant kärleksrus väntar på sitt första barn, borde ostört få ägna sig åt varandra. — Det är märkvärdigt vad man känner sig litet själv. Jag upptäcker plötsligt, att jag är den barnkäraste man, som någonsin väntat på att bli far.

INGA (lutar sig med synbar trevnad mot honom)

Ja, du är rörande. (I annan ton) Tycker du verkligen, att din far har rätt emot din mor, Herbert?

HERBERT (lite häftigt)

Ja, naturligtvis. Fattas bara — — Tycker inte du det?

INGA (hastigt)

Jag tycker som du. — Men din mamma menar nog mycket — idealiskt?

HERBERT (åter lugn)

Just därför har hon orätt. Att ha mera idealism än praktiska livet fordrar, är dårskap. Att ha mera rättskänsla än man enligt lag är skyldig att ha, är bara dumt och visar en viss svaghet i hjärnan. Så kallade idealister är vanligen defekta på någon punkt av intelligensen. Mamma till exempel tycks inte fatta, att det är av klokhet, med avsikt, staten håller de oäkta barnen arvlösa efter fader. Motsatsen vore äktenskapets, hemmets, samhällets undergång. Såna där illegitima barn bör naturligtvis få en viss uppfostran, så att de så litet som möjligt faller samhället till last i fängelser och fattighus. Men de bör givet hållas på en låg nivå och höra till den klassen, som skaffar oss billig arbetskraft. Jag medger, att det är inte absolut *rättvist*. Men det finnes någonting som för staten är mycket viktigare är rättvisan, det är *visheten*, som skall reglera hela samfundsmaskineriet så att det inte går sönder i fogarna.

(INGA tiger)

HERBERT

Du säger ingenting?

INGA

Nej. Du förstår nog det där bättre än jag. — Men jag förstår, att det skär din mamma som en kniv i hjärtat, att du och farbror har så litet känsla för hennes brors efterlämnade, stackars ensamma barn.

HERBERT

Du har ett så gott hjärta. Men vad det är väl på samma gång, att du är så resonabel. Vad jag har fått för en skatt! (Kysser henne) Pappa och jag skulle visat mera känsla för den där pojken, om mamma inte gjort honom till ett så'nt förbannat tvistefrö här i huset. Hon väger oss var dag och stund på hans vågskål och finner oss alltid för lätta. Det kan ju ingen stå ut med. — Nu kommer den här processen också och håller olja på elden. Kan man tänka sig en större idiot än den där gamle adjunkten Gardelli? Börja process! Det är huvudlöst att föreställa sig, att domarne skulle döma stick i stäv mot lagens bokstav och ande. Ånej, våra domare har äntligen fått upp ögonen för samhällsomstörtandets faror, hur det än visar sig. Di håller kraftigt igen, som väl är. Att komma stickandes med ett högre rättfärdighetskrav än lagens, det är egentligen att göra uppror. Det är lagstridigt och bör kraftigt bekämpas. — Gardelli skall heller inte få behålla pojken vidare. Jo, om han vill göra det på egen bekostnad.

INGA

Men gossen har det ju bra hos honom?

HERBERT

Tror du pappa vill ha honom kvar på ett ställe, där man är i sådan sinnesstämning, att man begynner en rättegång? Tänk, vad gossen ipratas mycket ont om oss! Och det skall pappa betala för? Det är sannerligen onödigt.

INGA

Hur ämnar farbror ordna det hela?

HERBERT

Antingen skall pojken i handel eller också skall han bli jordbrukare. Pappa har skrivit åt två håll för att höra sig för.

INGA

Jag tycker det skulle vara bättre med handel. Då kan han åtminstone få bo i en stad och ha det som en människa.

HERBERT

Säg det? Landtlivet är mycket sundare och bättre än stadslivet.

INGA

Du skulle inte vilja bo på landet?

HERBERT

Jag, nej. Jag är ju van vid bättre. Men för den, som inte vet av något annat, är landet ett paradiset. Och så finns det en annan mycket talande synpunkt. Jorden behöver armar. Ju fler fattiga barn vi kan skicka ut att arbeta i jorden, dess bättre. Det är en fosterlandets livsfråga att få så många dugliga småbrukare som möjligt.

INGA

Men Sven — han heter ju så — får väl avgöra själv?

HERBERT

Vad begriper en pojkslarv på tretton år om sitt sanna bästa? Jag tycker det är storartat av pappa att göra sig besvär med att tänka och styra för ett barn, som han inte är släkt med.

INGA (förvånad)

Tant Ainas brorson? Det är väl släkt i alla fall?

HERBERT

Pappa erkänner ingen släktskap, som han inte har laglig skyldighet att erkänna. Han anser sig heller inte som Svens försörjare eller

förmyndare, fast han godhetsfullt förbundit sig att, tills Sven fyllt 15 år, betala för honom i en hygglig familj.

INGA

Och sedan?

HERBERT

Sedan kan han ta sig fram på egen hand.

INGA

Det är ganska svårt vid femton år.

HERBERT

Hur ofta läser man inte om framstående män som rett sig själva ända från barndomen. Det blir de bästa karlarne.

INGA

Har Sven inga släktingar på mödernet?

HERBERT

Det är just till dem pappa skrivit.

INGA

Di är således hyggligt folk?

HERBERT

Inte morfadern. Han är försupen. Men han är aldrig hemma på gården. Annat än undantagsvis.

INGA

Var är han då?

HERBERT

Han flackar omkring. Man vet egentligen inte, vad han har för sig. Men hans barn är hyggliga och arbetsamma.

INGA

Tar di ingen notis om Sven? Jag menar av sig själva.

HERBERT

Nej, di aktar sig nog i det längsta. Morfadern lär ha infunnit sig på begravningsdagen för att höra, om det fanns något testamente till Svens förmån. När det inte var fallet, avdunstade han utan att ens hälsa på pojken.

INGA

Jag önskar att farbror lät gossen stanna hos adjunkten Gardelli.

HERBERT (häftigt)

Men han är ju vår utpräglade fiende?

INGA (genast medgörlig)

Det är sant. Det tänkte jag inte så noga på.

HERBERT (reser sig, ser på klockan)

Vad pappa dröjer i dag! Jag är hungrig.

INGA

Bed Hilma om en smörgås.

HERBERT (går till tamburdörren och trycker på ringledningen)

Jag skall be henne om något annat. (Rör om i brasan, medan han väntar) Det lär vara nyttigt att äta äpplen före maten. För hårda magar.

INGA

Nu är här ju gott om äpplen.

HERBERT (till den inträdande Hilma)

Tag in några äpplen.

(Hilma går.)

HERBERT (efter en paus, med agg)

Tänk att mamma inte sa' ett enda ord av lyckönskan, när jag anförtrodde henne, att hon skulle bli farmor.

INGA

Det har du visst svårt att förlåta henne?

HERBERT

Det är hjärtlöst. — Hennes eget barnbarn.

INGA (med sårad självkänsla)

Det är att göra *för* lite affär av saken.

HERBERT

När jag sedan förebrådde henne hennes tystnad, vet du vad hon svarade?

INGA

Det kan jag verkligen inte gissa.

HERBERT

»För att lyckönska måste man först veta, om den blivande människan blir till gott eller ont.» Är det inte idiotiskt? Hjärtlöst och urfånigt.

INGA

Man skall väl hoppas det bästa?

HERBERT

Till oss, som gläder oss så mycket åt barnet, är det grymt att säga sådana ord. — Man får börja glömma, att man har en mor.

INGA

Det blir nog bra igen. Allt skall ha sin tid.

HERBERT (hårt)

Här i familjen blir det aldrig mer som det varit. — Väl att man fått sitt eget. (I annan ton) Jag går in i pappas rum efter några tidningar.

(Han går ut till vänster.)

ANDRA SCENEN.

INGA, HILMA, sedan HERBERT.

(Hilma kommer in från fonden bärande en liten silverbricka med äpplen, assietter och knivar. Hon sätter den på bordet hos Inga.)

HILMA (allvarligt)

Får jag säga några ord med anledning av något annat?

INGA (ser upp, förvånad)

Ja visst. Vad är det?

HILMA

Jag har verkligen tvekat, om jag skulle tala om det eller ej. Frun kanske inte tycker om, att jag säger det. Men jag tycker det är så synd om henne. Skulle ingenting kunna göras för henne?

INGA (lite stram och ömtålig)

Synd om henne? Hur menar Hilma?

HILMA

Hon går uppe hela nätterna och gråter. — Det gör mig så förfärligt ont om henne. Jag har alltid tyckt om frun. Mycket mer än om byråchefen.

INGA (tillrättavisande)

Det har jag inte bett att få veta. — (I annan ton)
Hur vet Hilma det där om frun?

HILMA

Det händer ibland, att jag kommer sent hem — vid tre, fyratiden. När jag då smyger mig igenom serveringsrummet, ser jag en springa ljus ifrån fruns rum. Det har hänt flera gånger. Och jag hör, hur hon går därinne och suckar och snyftar. Det är rysligt så där mitt i nattens tystnad att höra en olycklig människa. I synnerhet när man kommer från dans och skämt. — Om morgnarna har hon så röda, förgråtna ögon. — Kan ingen trösta henne på något sätt? Hon kan ju sörja sig tokig!

INGA (bedjande)

Säg inte det här till någon, är Hilma snäll. Det är så sorgligt. — Jag skall göra allt vad jag kan för att få henne att resa bort på en tid. Lite ombyte och förströelse vore verkliga på sin plats. — Hon är i högsta grad melankolisk, ser Hilma, för en oenighet med de andra om en principfråga, en rättsfråga — — Men det är för långt att förklara.

HILMA

Alltsedan hon kom igen från begravningen har hon varit som en annan människa.
(Herbert kommer från vänster med tidningar i hand. Hilma går ut genom fonden.)

HERBERT (börjar skala ett äpple)

Det är härligt att äta sina egna, granna

äpplen från sin egen, präktiga lantegendom. Vad dom smakar bra. Vilken saft. Vilken arom. Till nästa år skall vi skaffa oss pris vid pomologiska utställningen.

INGA (tar också ett äpple)

Ja, det tycker jag visst är skäl. — Om det inte slår fel med skörden. Ni kan inte ha medgång *alltid*.

HERBERT

När den nu har börjat, kommer den nog att fortsätta. Vet du, jag gläder mig som ett barn var dag på nytt åt att vara rik. Jag kan vakna mitt i natten och känna våldsam lust att springa upp och dansa för mig själv. Om jag väcker dig en natt och säger: opp och hoppa, Inga, så skall du inte tro att jag blivit tokig. Det är bara glädjen, som flödar över.

INGA (med frånvarande blick. Jämför i tankarne)

Det får du inte göra. Då skulle jag bli hemsk till mods.

HERBERT

Att äntligen kunna se framtiden an som något ljust och vackert. Att veta vägen vara jämn och banad. Att inte vidare snubbla över papper och växlar. Du förstår inte fullt, hur det känns för en karl att vara oberoende. Att stiga upp var morgon med tillräckligt i

plånboken. Det avstår man minsann inte från, när man väl fått smak på det. — Och så att kunna skaffa sin förtjusande hustru allt vad hon bara pekar på. Det är inte den minsta sällheten. (Omfamnar och kysser henne.)

INGA

Men ännu har ju *du* egentligen ingenting?

HERBERT

Så mycket jag vill. Jag har ju kredit.

(Fru Rosdal kommer från höger, klädd för att gå ut. Herbert samlar med en vresig min ihop sina tidningar, tar ännu ett äpple och går ut till vänster.

Fru Rosdal ser med saknad och smärta efter honom.)

TREDJE SCENEN.

INGA, FRU ROSDAL, sedan HILMA

INGA

Skall du gå ut nu? Skall vi inte äta middag?

FRU ROSDAL

Henry har telefonerat, att han är lite fördröjd. Då hinner jag hämta en smula frisk luft. Kanske jag då får mera aptit. Jag har så svårt att få ner maten. Alldeles förlorat matlusten.

INGA (deltagande)

Har du förlorat sömnen också?

FRU ROSDAL

Hur vet du det?

INGA

Jag bara frågar. — Jag tror att du är mycket klen, tant Aina? Jag är orolig för dig. Det är vi alla.

FRU ROSDAL (bittert)

Ni ville nog helst jag skulle dö!

INGA

Hur kan du tala så?

FRU ROSDAL

Jag skulle hälsa döden som en välsignad räddare.

INGA

Det vore mycket bättre, att du tänkte på att sköta din hälsa. Än att fördjupa dig i sorgliga tankar. Det är bestämt inte nyttigt.

FRU ROSDAL

Hur skall man göra, när allting har blivit till sorg, bara sorg?

INGA (vänligt)

Är det inte lite kärlek kvar på djupet?

FRU ROSDAL (tungt)

Just därför känns sorgen så mycket värre.

INGA

På det här sättet blir du allvarligt sjuk. Om du skulle resa bort en tid? Hur skulle det vara? Det finns sådana förtjusande vilohem nu för tiden, med all upptänklig komfort i den vackraste natur. Försök något sådant, tant Aina!

FRU ROSDAL (bittert)

Så att ni blir av med mig?

INGA (smeksamt)

Tala inte så. — Allt blir kanske bra igen, bara du blir frisk.

FRU ROSDAL

Försök inte att förgylla över eländet med några vänliga fraser. — Det hemskaste av alltsammans är, att ni känner mig så förfärligt lite. Ni talar om min kroppsliga hälsa, när det är min själ som är sårad till döds. — Hur tror du det känns, när banden slits efter så många års lyckligt äktenskap? Hur tror du det är att bli som luft för man och son? Se dem röra sig som vanligt i hemmet, men vara förvisad ur deras hjärtan? Vad har det varit för tillgivenhet hos dem, som så med ens är slut? Borde inte åtminstone

min son vara min verkliga vän? Vad menas annars med blodsbandet? Så som jag slösat kärlek på den gossen. O, det är bittert att glömmas av sitt eget barn.

INGA

Han har visst inte glömt dig. Men både farbror och Herbert känner så djupt, att du ogillar dem. Det kan di inte bära. Det är därför di drar sig undan.

FRU ROSDAL (kraftigt)

Men jag måste ju ogilla dem? — Förstår du inte det?

(Innan Inga hinner svära kommer Hilma från fonden.)

HILMA

Adjunkt Gardelli önskar träffa frun.

FRU ROSDAL (med tillfredsställelse)

Gardelli? Se här, tag det här. (Hon räcker Hilma hatt och kappa) Och bed adjunkten stiga in.

INGA

Då går jag in i ditt rum så länge. Jag skall ändå sy lite på maskinen.

(Inga går ut till höger.)

FJÄRDE SCENEN.

FRU ROSDAL, ADJUNKTEN GARDELLI.

FRU ROSDAL (går emot honom, trycker hans hand)

Tack för era brev. Och förlåt att jag inte besvarat dem. Men jag har varit så litet i stämning att skriva. (Hon bjuder honom sitta ned.)

ADJUNKTEN

Jag hade inte anspråk på några svar. Hade någon lycklig förändring inträtt, hade jag nog fått veta det. — Således intet nytt?

FRU ROSDAL

Min man är obeveklig. Det går inte att tala med honom. — Säg mig, finns det någon utsikt att vi vinner processen? Jag talar om den som om den vore min.

ADJUNKTEN

Någon liten utsikt är där väl. Annars hade man nog avrått mig, så kunniga jurister som jag rådfrågat. Själve häradshövding Axvall.

FRU ROSDAL

Riksdagsmannen?

ADJUNKTEN

Ja, riksdagsmannen. Och nu skall ni få höra. Jag är här i dag för att berätta er om

stora planer. Vi har storverk i görningen. Det är fråga om en motion till nästa riksdag om oäkta barns arvsrätt även efter fäder. Det är Axvalls idé. Han är helt enkelt entusiastisk för saken. Han känner frågan i grund. Han vet att den är brännande och har goda utsikter att segra i våra grannländer. Med rätta frågor han: varför skall Sverige komma på efterkälken? Varför kan inte Sverige gå i täten för human lagstiftning? — Axvall har stort anseende i kammaren. Vem vet? Kanske driver han saken igenom? Värre blir det i Första kammaren. Men även där skulle kanske motionen lyckas vinna gehör om medlemmarne blev ordentligt bearbetade. Nu är det vår plan att få till stånd, genom möten, föredrag och resolutioner landet runt, men i synnerhet i huvudstaden, en opinion för lagförslaget i fråga. Och ni skall hjälpa oss!

FRU ROSDAL

Jag? Vad förmår jag?

ADJUNKTEN

Ni skall hjälpa till att bearbeta allmänna opinionen.

FRU ROSDAL

Hur går det till?

ADJUNKTEN

Har ni aldrig talat på möten?

FRU ROSDAL

Aldrig.

ADJUNKTEN

Det trodde jag så gott som alla damer gjorde här i Stockholm.

FRU ROSDAL

Det är bara en liten klick som sysslar med sådant. Jag har aldrig haft en tanke ditåt.

ADJUNKTEN

Det lär ni er nog snart. Med god vilja. — Och så måste ni besöka alla personer i ert umgänge, som brukar, när det behövs, slå ett slag för sanning och rätt.

FRU ROSDAL

Jag känner inte en enda sådan person.

ADJUNKTEN

Men vad har ni haft för umgänge, min bästa fru?

FRU ROSDAL (ler bittert)

Säg det? — Jag är ensam, herr Gardelli. Ensam. Alla är emot mig.

ADJUNKTEN

Då får ni gå till obekanta människor. Pedagoger, riksdagsmän, tidningsmän, jurister,

skriftställare, folkledare, alla som har hjärta i bröstet och mål i munnen.

FRU ROSDAL

Jag skall gå vart ni vill. Visa mig bara vägen. — Men inverkar detta något direkt för Sven? Är inte hans sak redan förlorad, när detta kommer före?

ADJUNKTEN

Mitt hopp är, att processen skall dra ut på tiden. Blir den ej avgjord före omröstningen om motionen, kan man ju tänka sig — ifall denna segrar — att domstolen influeras av den nya rättsuppfattningen. Varom inte —? Ja, då har vi ändå vunnit något, och inte så litet. Vi har arbetat på en rättfärdig sak. Vår strid för Svens, ett enskilt barns rättskrav, har vuxit ut att omfatta alla de illegitima svenska barnens väl och ve. Den mindre frågan kan falla, den större ej.

FRU ROSDAL

Är ni inte för sangvinisk? Den större frågan kan nog falla den också.

ADJUNKTEN

Då faller den i alla fall så långt framåt att själva fallet blir en triumf, inte för oss, utan för rättfärdighetens sak.

FRU ROSDAL

Det är härligt att höra er tala. Det är som om ni tände lyktor längs den långa mörka vägen man skall gå. De flesta människor bara söker släcka lyktorna. — Hur har ni blivit sådan? Har ni haft några säregna utvecklingsöden? Jag vet ju ingenting om er?

ADJUNKTEN

Det är nästan ingenting att säga om mig.

FRU ROSDAL

Berätta ändå något! Har ni haft sorger och svårigheter? Eller har ni haft en lugn och fridfull levnad?

ADJUNKTEN

Min mor var en fattig änka med sex barn.

FRU ROSDAL

Redan det säger åtskilligt om nöd och försakelse.

ADJUNKTEN

Jag ville nödvändigt studera. Men till mitt tjugonde år måste jag stå bakom en disk för att skaffa bröd åt mina syskon. Det hade varit gott och väl, om inte min håg varit så brinnande att läsa. Jag lyckades få bli in-formator i ett hem på landet och där fick jag så småningom tid att bereda mig för

studentexamen. Sedan kravlade jag mig fram till nästa examen, under det jag ofta frös och svalt. Mitt liv som skollärare i vår lilla småstad har varit föga utvecklande, men ganska trist och enformigt. Långa tider har jag varit sjuk av melankoli. Glädje och nöjen vet jag egentligen inte vad det är. När jag nu ser tillbaka på mitt liv är där icke en dag jag skulle vilja leva om igen. (Entusiastiskt) Men jag erkänner, att jag bra gärna skulle vilja leva den dag motionen går igenom om lika arvsrätt för alla barn, antingen de är födda inom eller utom äktenskapet. Den glädjen skulle hålla mig skadeslös för allt vad jag saknat. (Hurtigt) Men nu måste vi handla och ej förlora tiden.

FRU ROSDAL

Ni finner er högsta glädje i att rättfärdigheten går framåt på jorden. Ni är en underbar människa.

ADJUNKTEN (avvärjande)

Jag ber — gör mig inte generad genom beröm. Det är jag inte van vid. Och det torde jag inte kunna vänja mig vid.

FRU ROSDAL

Förlåt mig. Det var inte min mening att på något sätt plåga er. (I annan ton) Hur mår Sven?

ADJUNKTEN

Han mår utmärkt. Är glad och pigg. Han tackar er för småsakerna ni sände honom.

FRU ROSDAL (med djup grämelse)

Tänk att jag inte har medel att ge honom allt det jag ville. — Jag har aldrig varit så utan pengar som nu för tiden.

ADJUNKTEN

I februari flyttar vi hit, Sven och jag. Och Agda förstås, min hushållerska. Gårdarne är sålda som ni väl vet?

FRU ROSDAL

Jag vet ingenting. Henry talar aldrig med mig om något som sammanhänger med arvet.

ADJUNKTEN

Sven är ledsn att flytta hemifrån, men det kan ju inte hjälpas.

FRU ROSDAL (oroligt)

Ni måtte väl aldrig släppa honom ifrån er?

ADJUNKTEN (milt förebrående)

Jag har ju *lovat* att ta hand om honom. (Vemodigt leende) Han har förövrigt blivit — min familj, som jag aldrig fick.

FRU ROSDAL

Måtte ni bara leva tills han kan reda sig själv.

ADJUNKTEN

Jag är glad att flytta hit. Här har jag större möjligheter att arbeta för det som ligger mig om hjärtat. Jag hoppas kunna intressera någon tidning för motionen så att den öppnar sina spalter för artiklar i frågan. (Reser sig) Men nu skall jag inte uppehålla er längre den här gången. Ni skall snart få höra av mig igen.

FRU ROSDAL

Ja, låt mig äntligen det. Jag behöver se och höra en människa som ni. Jag är så förfärligt nedstämd. (Med darrande röst) Jag ut-
härddar knappast att leva.

ADJUNKTEN (uppmuntrande)

Vänta bara tills striden börjar på allvar. Då blir det något helt annat. Då blir ni modig och stark som en hjälte.

FRU ROSDAL (ler svagt)

Men till dess? — Att gå här dag efter dag och ingenting kunna göra? Det är outhärdligt. Jag kan inte hålla mig uppe.

ADJUNKTEN

Vi har ju *idéen*, som håller oss uppe? Det måtte väl vara nog?

(Han trycker hennes hand och går. Hon följer honom till dörren i fonden.)

(Inga kommer från höger.)

FEMTE SCENEN.

FRU ROSDAL, INGA sedan HERBERT.

INGA

Jag hörde att han gick, därför vågade jag mig fram.

FRU ROSDAL

Var du rädd för honom?

INGA (halvt på skämt)

Ja visst. Han är ju vår värsta fiende. Han vill beröva oss allt vad vi har. — Tänk om han lyckas? (Vänligt) Nej, tant Aina, se inte så ledsen ut för att jag skämtar litet. Här är så dystert så man vet till slut inte, vad man säger för att skaka förstämningen av sig. Du känner mig ju? Du vet att jag nästan håller med dig och honom. *Nästan.*

FRU ROSDAL

Jag vet, att du inte är fullt så förhärdad som de andra. Men varför tar du inte klart och tydligt parti för det rätta? Man skall inte hangla mitt emellan, eller tiga när orätten triumferar.

INGA

Det är flertalets öde. Det är min lott.

FRU ROSDAL

Insöv dig inte i den tron. — Du måste välja. Du står vid skiljovägen.

INGA

Då väljer jag den breda vägen. — Men jag trodde jag skulle slippa välja. Jag är mera skapad för att vara neutral.

FRU ROSDAL

Nej, det är du inte. Du för dig själv bakom ljuset. — Här kan ingen i längden vara neutral. — Och jag vill inte tro, att du väljer den breda vägen?

INGA (halvt nedstämd, halvt skämtande)

Jo. Med berätt mod. Mot bättre vetande. — Skall jag ta parti, blir det för den sämre delen. För egoismen. För orättfärdigheten. För mammon.

FRU ROSDAL (förebärande, erkännande)

Inga, du är ingen egoist, ingen mammons-träl.

INGA

Men jag väljer ändå det onda framför det goda. Jag beundrar dig, men jag sällar mig till dina motståndare — om jag skall tvingas uttala mig!

FRU ROSDAL (djupt sorgsen)

Säg då hellre ingenting. — Jag hade ett svagt hopp, att du tänkte annorlunda. — Det var skada, att du ej hörde herr Gardellis ord om rättfärdighetens sak. Hans starka fordran på rättvisa åt barnen skulle kanske lyckats väcka genklang hos dig, som väntar ett barn.

INGA (allvarligt)

Det är just för barnets skull, som jag går den breda vägen.

FRU ROSDAL

Tror du att ditt barn behöver bli rikt — på orättfånget gods?

INGA

Nej, det är inte för rikedomens skull. Det är det verkligen inte. Jag har en högre, bättre anledning att handla orätt.

FRU ROSDAL

Sanningen kan döljas av vackra svepskäl.

INGA (forskande)

Skall en mor riva upp hemmet, just som hon väntar barnet?

FRU ROSDAL (en smula maltare)

Därhän behövde det väl inte gå?

INGA

Här syns det ju, varthän det går! — Om jag toge parti mot Herbert, skulle en ohjälplig disharmoni komma in även i vårt hem. Men hemmet är ju till för barnets skull? Har man rätt att förgifta atmosfären, just som den nya människan väntas?

FRU ROSDAL

Luften skall vara moraliskt ren, där den nya människan växer upp, det är huvudsaken.

INGA

Jag tror att *hemmet* är huvudsaken. Ett någorlunda varmt och fridfullt hem. Om sedan modern har några utpräglade rättsbegrepp eller ej, är en bisak.

FRU ROSDAL (förskräckt)

Men Inga då, det menar du inte?

INGA

Jag menar, att en hustru måste trubba av sin rättskänsla — just för att vara en god mor. — Annars skulle det inte bli några hem kvar.

FRU ROSDAL

Där är det sluttande planet, försoffelsen, förnedringen.

INGA

Hur många män *kan* bygga hemmet på den absoluta rättrådighetens grundval?

FRU ROSDAL

Det är väl också kvinnornas fel? Om husrorna talade i stället för att tiga!

INGA

Om denna konflikt kommit, när Herbert var liten, skulle du stå, där jag står.

FRU ROSDAL

Det tror jag inte. Den var alltför kraftigt väckande. Men du har rätt till en del. Jag teg och sov, sov och teg i många, långa år. (Med bruten röst) Och Herbert är den han är. Akta dig, Inga! Tag varning och lärdom! Tro inte att du blir en bättre mor, om du blir en sämre människa. Hellre må hemmet plånas ut, än att där skall växa upp slöa samveten. Det är tusen gånger lyckligare för barnet, att modern höjer sig än att hon sänker sig. Ty lyckan ligger i det goda och det rätta.

INGA

Så där kan man tala, när barnet är vuxet, inte när det skall till att födas.

FRU ROSDAL

Förr än man anar, är tiden förliden. Barnahjärtat kallnar så fort. Det varma kan bli

ljumt, men det ljumma kan aldrig bli varmt igen.

INGA (obeveklig)

Nej, tant Aina. Jag sätter inte allt på spel, äktenskap, hem och fridsamma levnadsdagar. Dina ord äro så vackra. Det låter som när man får råd i goda böcker. Men jag är för svag, för obetydlig att följa dem. Framför allt: jag kan ej vara både mor och far för ett barn. Följaktligen måste jag hålla ihop med Herbert, vore han också ändå ljummare — enligt din rättsuppfattning — än han är. Jag handlar som mängden, jag flyter med, där den stora strömmen flyter på gott och ont. Jag skulle aldrig ett ögonblick tilltro mig att handla det minsta ovanligt eller olikt flertalet.

FRU ROSDAL

Då borde du ej bli mor — om du har så litet mod.

INGA

Det är kanske just därför jag törs föda barn — för att andra också gör det.

FRU ROSDAL

Hur skall människosläktet bli med sådana mödrar?

INGA (likgiltigt)

Varför skall det egentligen bli bättre?

FRU ROSDAL

Skall vi inte räkna som vår högsta och dyrbaraste förmån, att vårt släkte höjt sig över vilddjurens nivå? Skall vi inte vara rädda om den smula *mänsklighet* vi har, om det också är litet? Eller ska vi avundas björnar och vargar deras natur?

INGA

Varför inte? Det har kanske sina stora behag att vara ett vilddjur? Man vet ju inte, när man inte har varit det. — Di har åtminstone inga rättskonflikter.

(Herbert kommer från vänster. När han hör Inga i samtal med sin mor, blir han orolig.)

HERBERT

Du bråkar väl inte med Inga, mamma?

FRU ROSDAL

Vårt samtal kan inte kallas bråk.

HERBERT

Det vore bra snällt av dig, om du ville låta bli att kasta in några tvistefrön mellan Inga och mig. Vi är så lyckliga och det kan vi väl få förbli? (Drar henne med sig åt vänster) Kom, Inga.

FRU ROSDAL (klagande)

Gå inte alltid, Herbert. Du skyr mig, som om jag vore en pestsmittad! Jag är ju din mor! Och jag har ingenting förbrutit!

HERBERT (hårt)

Du förstör ju vår tillvaro! Kallar du det ingenting? (Han och Inga gå ut till vänster.)

FRU ROSDAL (ensam, förtvivlad)

Han hatar mig. Om jag kunde låta bli att älska honom — så gjorde det inte så gränslöst ont.

(Man hör en grov stämma i tamburen och jungfrun, som vill anmäla, knuffas åt sidan.)

SJÄTTE SCENEN.

FRU ROSDAL, HÅKAN PERSON.

(Han är ännu mera förfallen än sist och tydligen berusad. Dock ej oredig.)

PERSON

Är byråchefen Rosdal hemma?

FRU ROSDAL (lite bestört)

Nej, det är han inte.

PERSON

Han har skrivit till mig.

FRU ROSDAL

Har han det? Det har jag inte reda på.
— Vem är ni?

PERSON (går närmare)

Person. Håkan Person. Från Gällinge.

FRU ROSDAL

Jag känner inte till något om er. Det är bäst ni kommer igen, när min man är hemma.

PERSON (ännu närmare, hotande)

Ånej, så lätt skall ni inte slippa ifrån mig. Har jag gjort mig besvär att resa hit så skall jag också ha något för det. Jag skall säga er, vad ni går för, ni förbannade blodsugare.

FRU ROSDAL

Har min man bett er resa hit? Ni får förklara — — Jag förstår ingenting av det här? — Men det vore bättre ni kom igen en annan gång.

PERSON

När jag är nykter, menar ni? Man behöver minsann inte vara nykter för att ha och göra med sådana som ni. Man behöver ha några droppar i sig för att stå ut med en sådan fräckhet och skurkaktighet som er — För jag förmodar, det är fru Rosdal jag talar med?

FRU ROSDAL

Ja, det är jag. Ni har inte rätt att tränga er in här och utan anledning förolämpa mig. Jag ber er — gå.

PERSON

Jag går, när jag behagar. Och reta mig inte, för det kan komma att stå er dyrt. Ni skall för resten inte låtsas, att ni är okunnig om er mans brev.

FRU ROSDAL

Det är jag verkligen. Kan ni inte upplysa mig om, vad det handlar om?

PERSON

Han vill kasta pojken på mig.

FRU ROSDAL (börjar förstå, ivrigt)

Är det möjligt -- ? Är ni en släkting till min brorson? Nu erinrar jag mig namnet. Jag tänkte inte åt det hållet. — Ni har missförstått brevet, det är otänkbart annat. Min man kan inte ha menat att ni skulle överta kostnaderna för Sven. Det har han inte skrivit.

PERSON

Han har skrivit och frågat, om inte pojken kan få sitt hem på min gård. (Tar fram brevet.) Här är det förbannade brevet, läs själv!

FRU ROSDAL (kastar en blick på brevet)

Då menade han förstås att betala för gossen hos er.

PERSON

Han säger inte ett ord om det. Han säger bara att han vill ha pojken på landet, uppfostrad till jordbrukare. — Mina barn, som sköter gården, blev ursinniga. Och jag säger inte om det. Jorden föder knappast dem och vi har skuld på stugan. Jag svor i min själ att jag skulle hit och slunga er i ansiktet er satans girighet. Hur mycket gav ni hushållerskan för att hon skulle inverka på det döende kräket? Tror ni inte, att jag begriper att ni mutade henne? Hon intrigerade pojken arvlös på er begäran, mot hederlig provision. Förbannade häxa. Tvi så'na människor, som kan göra så'nt fanstyg mot en fattig barnunge! Djävla avgrundsandar! I ert gap skulle pengarna hamna och sonen kastas på sophögen. Men jag ger mig inte i första taget. Ni skall allt få dela med er, eländiga girighbukar. (Tar fram en revolver, som han i villt raseri svänger i luften) Jag har kommit hit för att skipa rättvisa.

FRU ROSDAL (aldeles lugn)

Skipa rättvisa? Det är *därför* ni kommit hit? (Ser en stund på honom.) Nå, skjut *mig* då! (Pekar på sin tinning.) Men här, så att jag säkert dör. Ni gör mig en tjänst med det.

PERSON (en smula bragt ur fattningen av hennes lugn)

Ber ni att jag skall skjuta er? — Jag ämnar inte göra er någon tjänst. — Varför vill ni dö?

FRU ROSDAL (bittert)

Jag är trött att leva i en värld, där sådana som ni skall sköta om rättvisan. Jag har fått nog. Jag ber er än en gång skjut mig. Jag vill dö.

PERSON (i en annan sinnesstämning)

Det där får ni sköta om själv.

FRU ROSDAL

Men ni är ju här för att skipa rättvisa? Då kan det ju gå för detsamma?

PERSON (hånfullt)

För att jag sedan skulle bli tagen som mördare?

FRU ROSDAL

Jag kan ge er ett skriftligt intyg, att jag bett er om en kula i huvudet. Då går ni nog fri.

PERSON (slår om till drastiskt skämt)

Betala först. Jag ger inga kulor gratis.

FRU ROSDAL

Jag har inga pengar. Om jag haft några, hade jag för länge sedan givit dem åt Sven. Vart enda öre.

PERSON (förbryllad)

Men det är ju ni, som har tagit arvet? Ni driver med mig?

FRU ROSDAL

Ja det var jag som ärvde min bror — mot min vilja. Jag var *tvungen* att bli arvinge. Förstår ni det.

PERSON

Nej.

FRU ROSDAL

Jag är rik. Och jag är ett fattighjon. Förstår ni det?

PERSON

Nej.

FRU ROSDAL (otåligt)

Ni förstår ju ingenting? Och ni kommer för att skipa rättvisa? — Nu kan ni gärna gå!

PERSON (åter häftigt)

Jag har ju sagt, att jag går, när jag behagar. Och det behagar mig att invänta er man.

FRU ROSDAL

Kom igen när ni är nykter. Då har ni kanske några utsikter att få igenom, vad ni önskar.

PERSON (skriker)

Nej, jag går inte. Ni vill bara lura mig

härifrån. — Jo, om ni ger mig några större sedlar tills vidare, som avbetalning? Då skall jag gå. (Svänger åter hotande revolvern) Men jag kommer igen. Jag kommer igen.

(Byråchefen kommer från fonden.)

SJUNDE SCENEN.

FRU ROSDAL, PERSON, BYRÅCHEFEN

BYRÅCHEFEN

Vad är ni för en? (Han kastar sig över Person för att avvärja honom. Då brinner revolvern av och träffar fru Rosdal i axeln. Hon uppger ett svagt skri. Byråchefen förlorar taget över Person, som flyr.)

FRU ROSDAL (trycker handen mot axeln och sjunker ned i en stol)

Det var inte hans fel. Det var av våda. — Han ville inte skjuta mig, fast jag bad honom. — Men »rättvisan» vakar.

BYRÅCHEFEN (bestört)

Bad du honom skjuta dig?

FRU ROSDAL

Så att jag dog. — Inte ett sådant här skrubbsår. (Ser ned) Det har visst bara svett ärmen. Nej, jag ville ha ett riktigt skott.

BYRÅCHEFEN

Tala inte så.

FRU ROSDAL

Som lämpligt slut på livet. — Är det försynen, som går omkring som alkoholist och skjuter den som inte vill stjäla? — Det är briljant. (Svimmar.)

TREDJE AKTEN.

Samma rum som i föregående akt. — Tre månader senare.

BYRÅCHEFEN, HERBERT, INGA.

(De komma från tamburen. Byråchefen bär en liten resväska. De andra äro i ytterkläder.)

BYRÅCHEFEN

Tack för att ni kom och mötte mig vid stationen. — Hur är här annars? Är mamma fortfarande lika nervös och nedstämd?

INGA

Nej, tant Aina är helt annorlunda.

HERBERT

Hon är bättre till lynnet. Hon är lugn.

BYRÅCHEFEN (med lättnad)

Nå, det var då väl.

HERBERT

Men jag är rädd, att hon inte är förnuftigare för det.

BYRÅCHEFEN

Lugnet är en god början till återställelse, får vi hoppas.

HERBERT

Nej, hoppas ingenting, pappa. Hon är stilla och harmonisk som förr, men hon ger nog inte med sig i alla fall. Den där fixa idén, att vi inte har rätt till arvet, sitter kvar i hennes huvud. Att den kunde komma så hux flux? Och till den grad bita sig fast?

BYRÅCHEFEN

Allt har sin psykologiska förklaring. Halsstarrighet ligger i slakten. Din morbror var likadan. Ja, han var oförsonlig sedan han en gång fått för sig, att han måste ogilla ett uttalande jag gjort om en kompromiss i en affärsvist. Jag hade ändå lagens tydliga ord att åberopa.

HERBERT

Så kan det gå, när juridiskt obildat folk vill upphäva sig till domare över det dom inte förstår. Och så är högmodiga dessutom. — Mamma är förmätet högmodig.

BYRÅCHEFEN (matt ogillande)

Du skall ändå inte tala så om din mor.

HERBERT

Det låter verkligen ibland som om hon vore vriden. — Den där galne adjunkten gör också vad han kan för att förvärra hennes tillstånd. Han skrifver esomoftast och styrker henne i trona.

INGA

Tant Aina uppträdde härom dagen på ett möte.

BYRÅCHEFEN (häftigt)

Är det sant?

HERBERT

Hon och Gardelli. Han som Don Quixote och hon som Sancho Panza.

BYRÅCHEFEN

Det går för långt.

INGA

Vi var naturligtvis inte där. — Men Hilma gick dit.

BYRÅCHEFEN

Nå?

INGA

Jag har inte velat fråga henne, hur det var.
Och hon har ingenting sagt av sig själv.

HERBERT

Mamma gör sig naturligtvis bara till åtlöje.
Och oss på köpet.

BYRÅCHEFEN

Det kan jag inte finna mig i. Jag måste
försöka en uppgörelse med henne.

HERBERT

Det tror jag inte lyckas dig.

BYRÅCHEFEN

Kanske. — Om jag på något sätt går henne
till mötes, vill hon kanske förbinda sig till
tystnad. Jag måste försöka det sättet.

HERBERT (oroligt)

Du tänker väl inte ge efter för mycket?

BYRÅCHEFEN

Vad menar du med *för mycket*?

HERBERT

Att t. ex. dela förmögenheten? Eller adop-
tera gossen? Det går jag inte in på. — Då
är det bättre hon får göra oss till åtlöje.

BYRÅCHEFEN

Vi får väl se till, att uppgörelsen blir på rimliga villkor.

INGA (efter en liten paus)

Hur var det på egendomen?

BYRÅCHEFEN

Vackert. Mörksjö är ståtligare än jag anade.

HERBERT (belåten)

Där slår vi oss ned i sommar.

BYRÅCHEFEN

Jag har nu gjort upp om vårarbetet, inspekterat torpen, lyftat arrenden och uträttat en hel del viktiga saker på den vecka jag varit borta.

HERBERT

Du har väl sett, att processen är slutförd?

BYRÅCHEFEN

Ja, jag såg det i tidningen. Underrättelserna till mig ligger väl därinne och väntar.

HERBERT

Det ligger en hel del brev och handlingar på ditt bord.

BYRÅCHEFEN

Kan just tänka mig det. Det samlar sig, när man är borta några dar. Därför vill jag inte be er ta av er och stanna. Jag blir upplagen några timmar, tänker jag, för att gå igenom posten.

INGA

Vi hade inte tänkt stanna nu.

BYRÅCHEFEN

Men ni kommer ju igen till middagen?

INGA

Om farbror vill.

BYRÅCHEFEN

Hur är det med dig, Inga lilla? Du håller dig väl riktigt frisk?

INGA

Utmärkt.

BYRÅCHEFEN

Ja, adjö med er då så länge. Tack skall ni ha för sällskapet.

(Herbert och Inga ta avsked och gå ut genom fonden.)

(Fru Rosdal kommer från höger.)

ANDRA SCENEN.

BYRÅCHEFEN, FRU ROSDAL.

BYRÅCHEFEN

Goddag Aina. — Vill du inte räcka mig handen?

FRU ROSDAL

Varför skulle jag göra det — av mig själv? — Men om du önskar det? (Hon räcker honom handen, som han trycker.)

BYRÅCHEFEN

Vill du inte sluta fred?

FRU ROSDAL (drar tillbaka sin hand)

Jag förmodar att du i allt är densamme som när du reste?

BYRÅCHEFEN

Jag vill försoning. — Tror du det här går i längden? Kan vi uthärda detta tillstånd av fiendlighet? Hur stark och spänstig jag än är, kommer det att undergräva min hälsa och arbetsförmåga att leva i ofrid. Och dig tycker jag det är synd om. Du har blivit i hög grad nervsvag.

FRU ROSDAL

Det har varit en smärtsam och svår tid. Men det värsta är över.

BYRÅCHEFEN

Det hoppas jag också.

FRU ROSDAL

Jag har varit djupt nere i själsnöd och förtvivlan. Jag ville inte leva. (Med mild förebräelse)
Vad man blir *ensam*, när nöden kommer.

BYRÅCHEFEN

Vi kunde inte vara något för dig, Herbert och jag, i *den* sorgen.

FRU ROSDAL

Ni *ville* inte. — Det är det som jag lidit mest utav. Att er kärlek så med ens kunde upphöra, det blev mig som en ohygglig gåta, som jag grubblat och undrat över, tills jag kunde bli tokig.

BYRÅCHEFEN

Vi trodde inte du ville veta av oss.

FRU ROSDAL

Er kärlek var som bortbläst. Varför? Därför att jag fick min *egen* uppfattning om rätt och orätt. När jag blev medveten om mitt *eget* samvete, då fick ni antipati för mig.

BYRÅCHEFEN (skuldmedveten)

Hur kan du tro, att vi har antipati för dig?

FRU ROSDAL

Mer än så, ni hatar mig. Och jag skall säga dig, vad det är ni avskyr: min vaknande själ.

BYRÅCHEFEN (lite ironiskt)

Varför så högtidliga ord? Har du inte haft en vaken själ förut också?

FRU ROSDAL

Jag känner det inte så nu. Det är som om jag vaknat ur en lång sömn. — Förut älskade ni mig, när jag levde ett omedvetet liv. Men er kärlek var så liten, att den tog slut, när jag ej längre tänkte era tankar och litade på ert omdöme.

BYRÅCHEFEN

Du förstår väl, att det är ett hårt slag för en make att bli kastad åt sidan som auktoritet.

FRU ROSDAL

Att inte ditt hjärta ändå var större, Henry, än din självkänsla?

BYRÅCHEFEN

Det får inte en hustru begära.

FRU ROSDAL

Jag begär ingenting längre. När jag upphörde att tro på ditt hjärta, var det även slut

med mitt förtroende till ditt förstånd. Både du och Herbert förefaller mig nu som något jag är förbi. Det är förfärliga ord. Man skall också ha gått igenom någonting förfärligt för att uttala sådana ord.

BYRÅCHEFEN

Jag tror det är du som hatar oss?

FRU ROSDAL

Nej, jag håller alltjämt av er och önskar er allt gott. Men ni är inte längre det centrala för mig. Ni är någonting förflutet. Det är som om ni inte tillhörde framtiden, knappast nutiden. Som om era egenskaper, er intelligens, ert förnuft inte längre kunde vara någon till ledning eller nytta, varken mig eller andra. Som om ni inte tillhörde den mänsklighet, som går framåt, sökande efter sanningen.

BYRÅCHEFEN

Du har talat offentligt, Aina? Det tycks mig som om du redan fått någonting av kolportör?

FRU ROSDAL

Det är möjligt. Jag måste ju ta de ord jag kan nå och som någorlunda uttrycker, vad jag menar. Även om de är slitna av begagnande.

BYRÅCHEFEN

Är det din mening att fortsätta och tala offentligt?

FRU ROSDAL

Ja.

BYRÅCHEFEN

Men det vill jag inte gärna finna mig i?

FRU ROSDAL

Du tycks ta för givet att min plats alltjämt är hos dig?

BYRÅCHEFEN

Herbert och jag är dina närmaste anhöriga. Din plats bör alltjämt vara hos oss. — Varför skulle vi driva schismen till total brytning? Låt oss i stället ingå förlikning, sådan den med god vilja å ömse håll kan bli.

FRU ROSDAL

Jag är ingenting för er. Och ni sårar mig var stund i mitt rättsmedvetande. Varför då stanna hos er?

BYRÅCHEFEN

Det är ledsamt, att vi sårat ditt rättsmedvetande som du säger. Men det är en sak för sig. Man måste väl tolerera olika rättsuppfattningar? Och jag vill än en gång på-

minna dig om, att jag har lagen på min sida. Om jag varit ensam i min syn på den principstrid vi råkat in i, skulle jag undra mindre på din oförståelse. Men jag har ju flertalet tänkande, aktningsvärda människor på min sida, förutom lagen. Det duger heller inte att säga, att lagen är föråldrad. När den motion, som du och Gardelli hoppas på, snart kommer före, skall det tydligt visa sig, att lagen *icke* är föråldrad. Den kommer att stadfästas i samma ande som förut, utan några som helst ändringar, det är jag alldeles övertygad om.

FRU ROSDAL

Du misstar dig. Jag hoppas ingenting av motionen. Jag känner människorna tillräckligt nu för att hoppas något.

BYRÅCHEFEN

Du häntyder på ditt offentliga uppträdande? Vad skulle nu det tjäna till, Aina? Inte passar du för att bearbeta allmänna opinionen? En fin och kvinnlig dam med god ställning i samhället. Det är ju enbart löjligt. — Hur skulle du kunna få gehör hos publiken? Massan fordrar grova ord och en tränad tunga. Men du på en estrad? Du som agitator för nya idéer? Det passar inte.

FRU ROSDAL

Du tilltror mig inte att kunna börja en alldeles ny tillvaro? Du tilltror mig inte

att kunna leva och arbeta för en idé? Du tror mig inte duga till annat än vara en fin dam? Vad dina ord gör oss små.

BYRÅCHEFEN

Nu tolkar du åter felaktigt mina ord. Jag tilltror dig mycket, men i din rätta sfär. I det offentliga tror jag inte, att du har någon säregen förmåga att göra dig gällande. Och det är vår räddning.

FRU ROSDAL

Om jag talade för att ha framgång, då skulle jag ge dig rätt. Men jag talar inte för att göra mig gällande, jag talar för att rädda min själ. Det är en omätlig skillnad. Om det blir någon framgång eller ej för mig personligen, är absolut likgiltigt. Förstår du inte skillnaden? — Antingen lämnar jag detta liv, som blivit mig förhatligt, eller också ägnar jag mina återstående dagar åt att förkunna det jag anser vara rätt. Du skulle kanske föredraga, att jag berövade mig livet? Men jag ämnar inte uppdraga åt dig att välja.

BYRÅCHEFEN

Du är alltjämt orättvis. Jag ser dig verkligen ofantligt mycket hållre som Don Quixote i strid med väderkvarnar än som självmördare. Fast jag tillåter mig att föredra en tredje väg.

FRU ROSDAL

Det är inte mot väderkvarnar jag ämnar strida utan mot orättvisa samfundsordningar. Mot den lag du vördar, därför att den tillåter dig att vara enbart *man*, d. v. s. social egoist, och befriar dig från att vara *människa*. — Kanske att mängden till slut skall lyssna på mig med förtroende, trots min svaga stämma och mina enkla ord, när jag tillräckligt länge lagt mitt hjärta för dess fötter att trampa på.

BYRÅCHEFEN

Men det där är ju fanatism, Aina?

FRU ROSDAL

Har du glömt världshistorien? Martyrerna och sanningsvittnena? Har du glömt att fanatismen är enda medlet mot ett förhärdat släkte.

BYRÅCHEFEN

Men jag går inte in på någon skilsmässa.

FRU ROSDAL

Det förstår jag så väl. Du är en smula generad. Det ser illa ut, att du lever på ditt håll som en rik man, och jag på mitt håll som en fattig kvinna. När pengarna kommer från *min* bror.

BYRÅCHEFEN

Nej, hör på, Aina. Jag resonerar som så, att man skall dra största möjliga vinst av tillvaron. Man skall inte onödigtvis förstöra

någoting för sig. Du kan inte stryka ut det som varit. Du är i allmänna medvetandet min hustru sedan tjugofem år tillbaka. Sådant kan ej göras om intet. Det samma är förhållandet för mig. Jag tar också skada av att bryta med dig. Det skall förefalla människorna som om man i dårskap gjorde sitt hem, sin levnads aktningvärda byggnad till en ruin. Och varför? I ett anfall av dåligt lynne. Så ser det ut. — Jag ogillar dina invändningar. Du tror att någoting så skärande disharmoniskt kommit emellan oss att vi inte längre kan bo under samma tak. Du skall få se, att det kan gå bra. En klok människa kan leva resignerad i ganska svåra förhållanden, blott hon har medvetande, att hon av två ting valt det minst onda. Du är inte bara en känslomänniska, du har också förstånd. Därför vädjar jag till ditt omdöme. Stanna, Aina. Vi skall behandla dig med stor hänsyn. Varför åldras i ensamhet? När de dystra åren kommer, skall man inte vara allena. Man skall inte på ålderdomen skaffa sig ett nytt hem.

FRU ROSDAL

Din omtanke om mig är endast en omskrivning för din egen egoism. Du är rik genom mig, och du vill inte skämmas genom mig, det är de verkliga motiven för din omsorg om min ålderdom. Ack, jag känner dig så väl nu, Henry!

BYRÅCHEFEN

Du tror att jag är svart alltigenom. Nåja, jag kan inte tvinga dig att urskilja några vita nyanser. Jag får övergå till att muta dig. Stannar du här och håller dig till privatlivet, är jag villig till stora eftergifter vis-à-vis Sven. Tänk på den saken. Du kan skaffa din skyddsling stora förmåner, som han annars går miste om, om du går in på mina medlingsförslag. I detalj har jag dem inte formulerade. Vi kan underhandla vidare sedan. Jag vill bara nämna till en början, att jag är beredd att betala rättegångs- och kostnaderna, som Gardelli annars får på sin lott för den dumdriftiga och oförsynta processen. Och vad säger du om en rimlig livränta för gossen?

FRU ROSDAL

Jag är i en så underlig belägenhet. Jag skall mutas med *min* brors penningar för att skaffa *hans* son en smula ersättning för dessa penningar, som vi stulit ifrån honom. Det är orimligt. Det tillfredsställer min rättskänsla lika litet som ditt övriga görande och låtande. Men jag vill inte i hastigt mod förkasta något, som kan bli Sven till nytta. Jag skall ta betänketid, innan jag lämnar bestämt svar.

BYRÅCHEFEN

Det är bra. Då tar vi upp frågan om några

dagar och går in på en granskning av villkoren å ömse håll.

(Han går ut till vänster.)

TREDJE SCENEN.

FRU ROSDAL, HILMA.

HILMA (från fonden)

Det var ett fruntimmer här tidigt i morse, men hon ville inte störa frun, utan bad mig framföra ärendet.

FRU ROSDAL

Vad ville hon?

HILMA

Att frun skulle hålla om sitt föredrag i nästa vecka.

FRU ROSDAL (med en skymt av glädje)

Mitt misslyckade föredrag, som väckte så lite anklang?

HILMA

Det skulle bli en helt annan publik den här gången. Folk, som förstår frun.

FRU ROSDAL

Troer Hilma det finns sådant folk?

HILMA

Jag hörde många som var riktigt nöjda.

FRU ROSDAL (förvånad)

Var Hilma där?

HILMA

Visst var jag där. — Jag tyckte det var synd om frun. Men hur i all världen kan fina damer bära sig åt som di gjorde sedan under diskussionen? Dom riktigt fräste av ondska! Vad i herrens namn blev män'skorna onda över? Att frun ville ha mer rättvisa och barmhärtighet åt oäkta barn. Det är väl ingenting att bli ond över?

FRU ROSDAL

Var di verkligen så onda?

HILMA

Somliga var alldeles vilda. Om jag inte själv sett det, skulle jag inte tro det. Några såg ut som svällande giftspindlar, som sprutade etter. En liten dam längst till höger — minns frun henne?

FRU ROSDAL

Nej, jag minns ingen särskilt. Jag hade som en dimma för ögonen och var alldeles yr av all den antipati jag kände i luften.

HILMA

Den lilla damen skrek av alla krafter, att oäkta barn skulle brännmärkas. Det var guds straff över mödrarna. Och ingendera skulle någonsin bli saliga.

FRU ROSDAL

Di är så rädda för alla förändringar, ser Hilma. Di tror inte, att en förändring någonsin kan bli till det bättre.

HILMA

Dom talade så mycket om guds vilja. Men dom *tror* nog ingenting. Dom är bara elaka.

(Det ringer från tamburen.)

HILMA

Det är kanske fruntimret, som kommer för att få svar.

FRU ROSDAL

Säg henne, att jag kan inte bestämma det idag. Jag kommer kanske inte vidare att hålla några föredrag.

(Hilma går och öppnar. Kommer strax igen.)

HILMA

Nu är det ett annat fruntimmer, som vill tala med frun. Hon säger inte sitt namn.

FRU ROSDAL (med en smula humor)

Kanske det är en av Hilmas »spindlar».

HILMA

Det tror jag inte. Jag såg henne åtminstone inte på mötet.

FRU ROSDAL

Be henne stiga in.

(Fröken Tullberg kommer från fonden.)

FJÄRDE SCENEN.

FRU ROSDAL, FRÖKEN TULLBERG.

FRU ROSDAL (förvånad)

Fröken Tullberg? Det var oväntat?

FRÖKEN TULLBERG

Jag har enkom rest hit för att få tala med byråchefen.

FRU ROSDAL

Han är ganska upptagen just nu. Men om det är brådskande — naturligtvis —

FRÖKEN TULLBERG

Det gäller någonting mycket viktigt.

FRU ROSDAL

Då skall jag säga till honom. — Han har varit bortrest en vecka och kom alldeles nyss hem. (Ämnar gå ut till vänster.)

FRÖKEN TULLBERG (med synbar lättnad)

Har han varit bortrest? Det förklarar saken. — Då är det ingen brådska. Då kommer jag hellre igen en annan gång.

FRU ROSDAL

Det vore vänligt av er. Han har så stor post och många protokoll att gå igenom nu.

FRÖKEN TULLBERG

Han vet således ingenting ännu? Och inte ni heller?

FRU ROSDAL (hastigt, intuitivt)

Vad är det vi inte vet? Är det någonting som rör testamentet?

FRÖKEN TULLBERG

Testamentet är återfunnet.

FRU ROSDAL (överväldigad)

Vad säger ni?

FRÖKEN TULLBERG

Jag har själv hittat det.

FRU ROSDAL (med en gest)

Sitt ned. Och berätta, är ni snäll.

FRÖKEN TULLBERG (undvikande, osäker)

I ett gammalt schatull på vinden — i en lönnlåda — fann jag testamentet gömt.

FRU ROSDAL (ser forskande på henne)

Så märkvärdigt alltsammans! Vem kan ha lagt det på en så undangömd plats? Ett besynnerligt öde, det papperet fick. Men nu har det således verkligen kommit i dagen? Jag undrar inte på, att ni själv reste hit för att tala om det sällsamma fyndet. — Har ni det med er?

FRÖKEN TULLBERG

Jag sände det för flere dagar sedan till byråchefen.

FRU ROSDAL

Det har kommit, medan han var borta. — Testamentet har således legat här, några steg från mig och jag har inte haft en aning därom.

FRÖKEN TULLBERG

Jag blev orolig, att det kommit bort. När jag ingenting fick höra.

FRU ROSDAL

Men det var väl assurerat?

FRÖKEN TULLBERG

Nej, tyvärr, jag begick den tanklösheten att sända det som vanligt brev, för tjugu öre. Därav min oro, ja, jag kan säga ångest.

FRU ROSDAL (bestört)

Det var allt bra oförsiktigt. — Och varför sände ni det just till min man? Hade inte någon annan varit närmare att få det? T. ex. adjunkten Gardelli, som tagit Sven om hand? Jag förstår inte riktigt ert handlings-sätt?

FRÖKEN TULLBERG (irskuldande)

Det skedde så hastigt och oreflekterat och i sådan sinnesrörelse. Det är förklaringen. (Misstänksamt) För övrigt — var det inte säkrast att sända det till byråchefen? En jurist, en hög ämbetsman? Det kunde ju inte vara någon risk med det?

FRU ROSDAL (lugnt)

Nej, ingen risk, för *hans* del. Det har ni rätt i. — Men på vägen hit.

FRÖKEN TULLBERG

Det var det jag inte kom att tänka på.

FRU ROSDAL

Allt är således i ett nu förändrat för oss alla.

FRÖKEN TULLBERG

Ja, nu går alltsammans ifrån er igen. Adjunkten hade rätt. Sven är ensam arvinge.

FRU ROSDAL

Jag är så glad, mindre för Svens del, underligt nog, än för min döde brors. Jag slipper tänka på hans döda mull, att han varit en grym och ansvarslös fader.

FRÖKEN TULLBERG

Herrens vägar äro underbara. — Jag har blivit »väckt» sedan vi träffades sist. Jag är en annan människa.

FRU ROSDAL (stilla)

Då borde vi förstå varandra, fröken Tullberg.

FRÖKEN TULLBERG

Har ni också funnit Herren? Det är i sanning viktigare än att ett testamente kommer igen.

FRU ROSDAL

Jag talade nyss med min man om mig själv. Men jag använde inte ordet väckt. Jag uttryckte det så, att min själ hade vaknat. Är det inte det samma?

FRÖKEN TULLBERG (tvivlande)

Ger ni Herren äran? Erkänner ni era synder och tror på förlåtelse av idel nåd?

FRU ROSDAL

Så skulle kanske mina ord fallit, om jag levat för femtio år sedan. — Men det ligger inte så stor vikt på orden, eller hur?

FRÖKEN TULLBERG

Vikten ligger därpå, att man inte står emot, när man blir kallad. — Om också våra synder äro blodröda skola de bli snövita. — De yttersta skola bli de främsta.

FRU ROSDAL (i annan ton)

Berätta mera! Vilken händelse förde er att söka i en lönnlåda?

FRÖKEN TULLBERG (reser sig)

Nästa gång skall jag redogöra närmare för allting. — Får jag komma igen om ett par timmar?

FRU ROSDAL

Sitt ännu en stund. Vilken minut som helst kommer Henry hit. Så fort han öppnat ert brev.

FRÖKEN TULLBERG (sätter sig åter)

Nå ja, det har ni nog rätt i.

FRU ROSDAL (tankfullt)

Och för allt detta har vi slumpen att tacka? Den mäktigaste av alla makter.

FRÖKEN TULLBERG

Nej, nej, det är Herren. Han räcker ut sin hand till oss stackars syndare, där vi trevar i mörkret, och drar oss till sig.

(Hilma kommer från fonden och anmäler adjunkten Gardelli.)

(Adjunkten och Sven komma från fonden.)

FEMTE SCENEN.

FRU ROSDAL, FRÖKEN TULLBERG, ADJUNKTEN,
SVEN.

FRU ROSDAL (hastigt till fröken Tullberg)

Säg ingenting till gossen ännu, innan allt är utagerat. (Till de inträdande.) Goddag. Välkomna. (Hon klappar Sven på axeln.)

FRÖKEN TULLBERG (till Sven, inställsamt)

Goddag lille *käre* Sven.

ADJUNKTEN (till fru Rosdal)

Vi kom i går kväll. Och vi tyckte båda, att vi skulle använda första dagen att hälsa på er, Svens andliga moder. (Till fröken Tullberg) Er trodde jag inte jag skulle träffa så snart igen?

FRU ROSDAL (lågt till adjunkten)

Allt är förändrat. Testamentet har kommit fram. (Han gör en rörelse av häpnad och tillfredsställelse)
Men tyst ännu ett ögonblick.

FRÖKEN TULLBERG (ser på gossen)

Nu blir det nya tider. Det gamla är förgånget.

FRU ROSDAL (till Sven)

Du ser så glad ut. Det gör riktigt gott att se på dig.

SVEN (hurtig och frisk)

Det är väldigt roligt i Stockholm. Jag har åkt på spårvagn. Jag stod fram till hos konduktören. — Och jag har varit på Skansen. Där var stiltigt.

FRU ROSDAL

Det gläder mig, att du haft roligt. Jag hoppas du skall få mycket trevligt här, så att du inte saknar ditt lilla idylliska hem för mycket.

ADJUNKTEN

Sven fick fara till Skansen med Agda, medan jag gick upp i riksdagen.

FRU ROSDAL

Jaså, ni har varit där i dag?

ADJUNKTEN

Jag hade beräknat vår resa så att jag skulle få vara närvarande vid motionens debatterande. Den var före i dag i båda kamrarna.

FRU ROSDAL

I dag? Jag trodde inte den skulle komma förr än i slutet av veckan. Nå? Jag ser på ert uttryck, hur det gick.

ADJUNKTEN

Den avslogs på båda hållen. Frågan ansågs för litet utredd. (Lugn, obruten) Det är bara att ta nya tag. Aldrig förtröttas. Nästa gång kanske det går. — Vi har haft alla emot oss: allmänhet, press, lagstiftare. Vad förmår en handfull entusiaster — *till att börja med?* Men i längden allt. Om de har rätten på sin sida. Då är framtiden deras. (Visar på Sven) Det kommer ett nytt släkte, bättre än vi.

FRU ROSDAL (kärleksfullt)

Hör du, Sven, du måste bli bättre än vi. — Men nu skall du ha någonting att roa dig med, medan vi gamla pratar lite med varann. Jag har några småsaker i salen, som jag ämnat skicka dig. Och en bok som intresserar gossar vid din ålder. Det är alla sorters flygmaskiner från äldsta typer till de nyaste. Kom skall du få se. (Hon för honom ut med sig till höger.)

SJÄTTE SCENEN.

FRÖKEN TULLBERG, ADJUNKTEN.

(Adjunkten ser på henne länge.)

FRÖKEN TULLBERG (nervös)

Varför ser ni på mig så?

ADJUNKTEN

Det är förmodligen *ni*, som är den lycklige upphittaren?

FRÖKEN TULLBERG

Det är ett underverk, det hela. Ett Herrens under.

ADJUNKTEN

Undret är inte större — än att ni fann testamentet, där ni hade lagt det.

FRÖKEN TULLBERG (med skälvande röst)

Ni fortsätter med era insinuationer? Nu kunde jag väl slippa dem?

ADJUNKTEN

Säg sanningen! Lätta ert samvete! Jag skall inte förråda er, om ni i förtroende bekänner allt?

FRÖKEN TULLBERG (i högsta grad upprörd)

Kan jag lita på det?

ADJUNKTEN

Om ingen skadas i sina rättmätiga intressen därav, lovar jag er heligt, att jag skall förtiga, vad ni bekänner för mig.

FRÖKEN TULLBERG (brister i gråt)

Å, vad jag har gått igenom. Vad jag har lidit. Det vore en välsignad lisa att få berätta det för någon. Jag är en eländig människa. (Torkar sina ögon) Men nu har jag guds förlåtelse. Då behöver man inte människornas. Jag har frid. Jag är frälst, Herren vare lovad. — Men det var en tid, jag höll på att förgås i ångest. »Syndarens lön på domens dag», den meningen ljud i mina öron dygnet om. Jag fick ingen ro. Jag var i kyrkan nyårsnatten och predikanten frågade, om vi var beredda att dö. Då gick jag hem och började tänka på att gottgöra. Men det dröjde om länge, innan jag kunde förmå mig därtill. Gud måste hålla efter mig dag och natt. Han släppte mig inte. Han kvalde mitt hjärta, tills min gamla människa gav upp anden och jag föddes på nytt.

ADJUNKTEN

Vad var det verkliga skälet till ert handlingssätt? Ni har ju inte själv haft vinst av er gärning?

FRÖKEN TULLBERG

Jo, jag fick tillfredsställa mitt hat.

ADJUNKTEN

Kunde ni hata Sven, ett barn? Han har väl aldrig gjort er något?

FRÖKEN TULLBERG

Jag hatade Svens morfar. Han har förstört min levnadslycka, av girighet. Därför unnade jag honom inte tillfredsställelsen, att dottersonen skulle bli rik. Jag visste, att det skulle göra honom en omätlig glädje. Han skulle triumferande förhäva sig över barnbarnets rikedom. Det kunde jag inte smälta.

ADJUNKTEN

Ni trodde att morfadern skulle lägga beslag på Svens förmögenhet?

FRÖKEN TULLBERG

Jag visste att alla bestämmelser, som avsåg att skydda gossen för den snikne morfaderns efterhängsenhet, skulle vara förgäves. Han är en igel, som det inte går att skaka av sig. — Nu är han lyckligtvis fast till slut för sin långa meritlista. Det var just ett passande yrke han haft att med en falskspelareliga plocka resande på järnvägarne. Måtte det nu dröja länge, innan han kommer lös igen. Han sprider fördärv för alla, som kommer i hans väg. Ni skall veta, att han dödade den jag älskade, och det var hans egen son.

ADJUNKTEN

Och när då tillfället kom att ge luft åt er hämnd, förmådde ni inte låta det gå er ur händerna?

FRÖKEN TULLBERG

Nej, jag *kunde* det faktiskt inte. — En natt hjälpte jag sköterskan med vakandet. Grosshandlaren hade slumrat in. Då tog jag nyckelknippan, som låg på nattduksbordet, öppnade skrivbordslådan och bemäktigade mig testamentet, som jag väl kände igen. Jag hade sett det flera gånger. — Men det var inte min mening att förstöra det. Jag betyder, att det ej var min mening att förstöra det. Jag bara kände, att jag *kunde* inte låta det komma fram just då. Hur länge jag skulle hålla det dolt, hade jag inte gjort klart för mig. Inte heller var jag skulle göra av det. Hela tiden man sökte det i alla vinklar och vrår, bar jag det i fickan. Jag tänkte mig någon obestämd framtid, när Person inte längre fanns i livet, då jag skulle låta det komma i dagen. Men gud hade annorlunda bestämt. Hans hand vilade tung över mig. Han tog mitt brott som medel för sina ändamål. Synden är till för att man skall förstå frälsningens betydelse. Därför är jag nu glad över min förbrytelse. Utan den hade jag aldrig krupit till korset. Så vänder Herren ont i gott.

ADJUNKTEN

Var är nu emellertid det dyrbara dokumentet?

FRÖKEN TULLBERG

Jag förmodar att det är därinne hos byråchefen Rosdal. Men jag vet inte säkert.

ADJUNKTEN (häftigt)

Vet ni inte var det är?

FRÖKEN TULLBERG (tillintetgjord)

Nu kommer det värsta. — Den onde anden hade inte helt lämnat mitt hjärta. Mitt i min ånger och gottgörelse frestades jag till ett nytt brott. Jag tänkte i min uselhet, att det inte *jag* vågade göra, skulle kanske en annan våga. Och så bleve det i alla fall gjort.

ADJUNKTEN (i spänning)

Människa — vad menar ni?

FRÖKEN TULLBERG (långsamt, lågt)

Jag skickade testamentet *utan kvitto*. För att mottagaren skulle kunna säga — om han ville — att han aldrig fått det.

ADJUNKTEN

Ni hoppades att frestelsen skulle bli honom för stark? — Infernaliskt. (Han går några slag i tankar.) Om den nu blivit det? Om testamentet nu för andra gången, och för alltid, förkommit? Vad gör ni då?

FRÖKEN TULLBERG

Jag har ångrat mig. Gud har förlåtit mig.

ADJUNKTEN (vred)

Ni får allt se till, att ni får *min* förlåtelse också. Den sitter kanske hårdare åt.

FRÖKEN TULLBERG (skrämd)

Kom ihåg, jag har ert hedersord?

ADJUNKTEN

Om ingen skadas, ja. — Det får vi snart nog märka.

FRÖKEN TULLBERG (i självbevarelsedrift)

Vad jag sagt till er nu, därför att det lik-som sprängde sönder mig, det upprepar jag aldrig mera. Hör ni, *aldrig*. Jag kommer att förneka vart ord. Det är mellan mig och gud. Det angår inte världen.

(Hon går ut genom fonden.)

(Fru Rosdal kommer från höger.)

SJUNDE SCENEN.

ADJUNKTEN, FRU ROSDAL.

ADJUNKTEN (upprörd)

Hur skall detta sluta?

FRU ROSDAL

Nu vet ni allt? — Jag går som på glödande kol. Inte av oro, utan av spänning. Det är betydelsefulla minuter.

ADJUNKTEN (förstår henne ej)

Minuter? Har brevet nyss kommit?

FRU ROSDAL

Min man har nyss kommit. Han har varit bortrest. — Men jag väntar honom *här* var sekund.

ADJUNKTEN (beslutsamt)

Ni måste gå in till honom. Det gäller kanske ingenting mindre än att förekomma ett brott.

FRU ROSDAL (ryggar tillbaka)

Han är ingen förbrytare — i den meningen. Hur kan ni sätta det i fråga?

ADJUNKTEN

Gå in till honom. Av försiktighet. Av barmhärtighet. Det är allvarliga ting som står på spel. Ni kan rädda honom? Vem vet, vad ett ögonblicks svaghet kan betyda? Frestelsen är lömsk, ohygglig. Ett papper kan vara rivet eller bränt i en handvändning. Skynda er.

FRU ROSDAL (orörlig)

Det är ingen frestelse för Henry. — Ni misskänner honom.

ADJUNKTEN

Det är möjligt. Det ber jag er om tillgift för. Han är mig ju en främling. — Men skadan är ringa och det gäller så mycket. Jag ber er, gå in!

FRU ROSDAL

Var lugn. — Av allt det jag lärt denna svåra tid, har det lättaste varit att lära förstå min man. Han gjorde mig olycklig, för han hade inga känslor till övers för en ensam, värnlös liten gosse. Han frågade sig aldrig: vem skall bana vägen för det stackars barnet? Vem skall hjälpa det fram genom den hårda och likgiltiga hopen? Han tyckte aldrig synd om Sven. Han klippte av hans möjligheter i livet och dömde hans barndomsdagar till torftighet och armod. — Han hade inga känslor till övers för mig, när jag led nästan till döds av brytningen oss emellan och av min förödmjukande vanmakt. — Men han har känsla för ett bindande ord, ett under-tecknat papper. Aldrig skulle han förgripa sig på ett lagligt dokument. Det är inte att ringakta. Ja, relativt till den allmänna opålitligheten nu för tiden är det storartat.

ADJUNKTEN (med innerlig medkänsla)

Mätte ödet av nåd förskona er från även
det slaget.

FRU ROSDAL

Ni tror att det är rester av gammal kärlek,
som gör mig partisk? Nej, det är klarseende
rättvisa. För att ni skall förstå hur oper-
sonligt jag numera dömer de mina, vill jag
erkänna för er, att jag ej skulle tala med
samma tillförsikt om min son Herbert. Han
tillhör en slappare generation.

ADJUNKTEN (i annan ton)

Ni har gjort mig lugn. Glöm mina ord.

(Byråchefen kommer från vänster med ett konvolut i
handen.)

(Strax därpå komma Herbert och Inga från fonden.)

ÅTTONDE SCENEN.

ADJUNKTEN, FRU ROSDAL, BYRÅCHEFEN,
HERBERT, INGA, sedan SVEN.

BYRÅCHEFEN (hälsar på adjunkten)

Ni här? Så mycket bättre. Då slipper
jag skriva till er.

(Fru Rosdal går till vänster och ropar på Sven, som
genast kommer.)

HERBERT

Pappa har telefonerat efter oss? Vad står på?

BYRÅCHEFEN

Jag har något nytt och betydelsefullt att meddela alla i arvsålet intresserade parterna. En oväntad ändring har inträffat i situationen. (Till adjunkten) Ni hade rätt. Det fanns ett testamente. Det var förkommet. Nu är det återfunnet.

(Rörelse hos alla, men av olika slag. Herbert mumlar häftigt någonting till Inga. Adjunkten och fru Rosdal växla en blick.)

HERBERT

Hur har det kommit igen?

BYRÅCHEFEN

Jag fann det bland andra brev på skrivbordet. Upphittaren är fröken Tullberg. Hon påstår sig ha funnit det i ett gammalt schattull. Hur som helst. Att vidare forska i denna något mysteriösa historia tjänar nu till ingenting. — Men det är oförsvarligt att sända ett så dyrbart papper oassererat. Hon måtte vara mindre vetande. Men det är en sak för sig. (Räcker testamentet till Sven) Här har du min gosse, din fars sista vilja. Den är helt till ditt bästa.

SVEN, (tar emot brevet, barnsligt)

Tack.

BYRÅCHEFEN

Tacka inte mig. Det är inte jag, som ger dig något. -- Men jag skulle heller inte för något pris vilja beröva dig det som verkligen är ditt.

HERBERT (i stridiga känslor, beundrande)

Du är storartad, pappa. Du är typen för en hederlig man.

BYRÅCHEFEN (något förvånad)

Har du så små anspråk på en hederlig man?

HERBERT

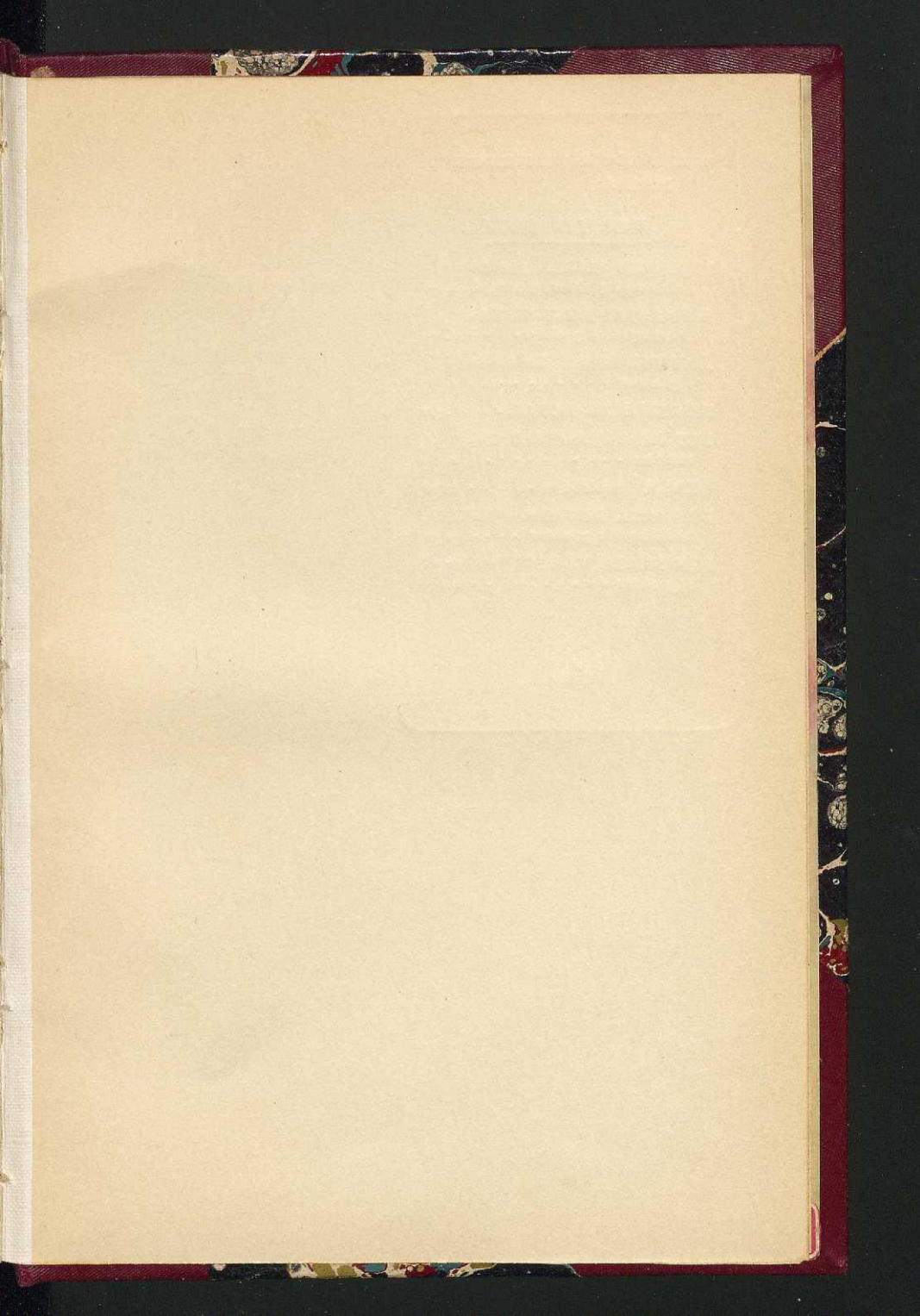
Så enkelt och lugnt — — — (Häftigt till sin mor)
Nu måtte du väl erkänna pappas utomordentliga rättrådighet?

FRU ROSDAL (tar Svens hand)

Efter lagens bokstav, ja. *Där* är han fullkomlig. — Men det är inte nog för oss kvinnor och barn, som *lagen glömmet*.

Man 1/4
116 to

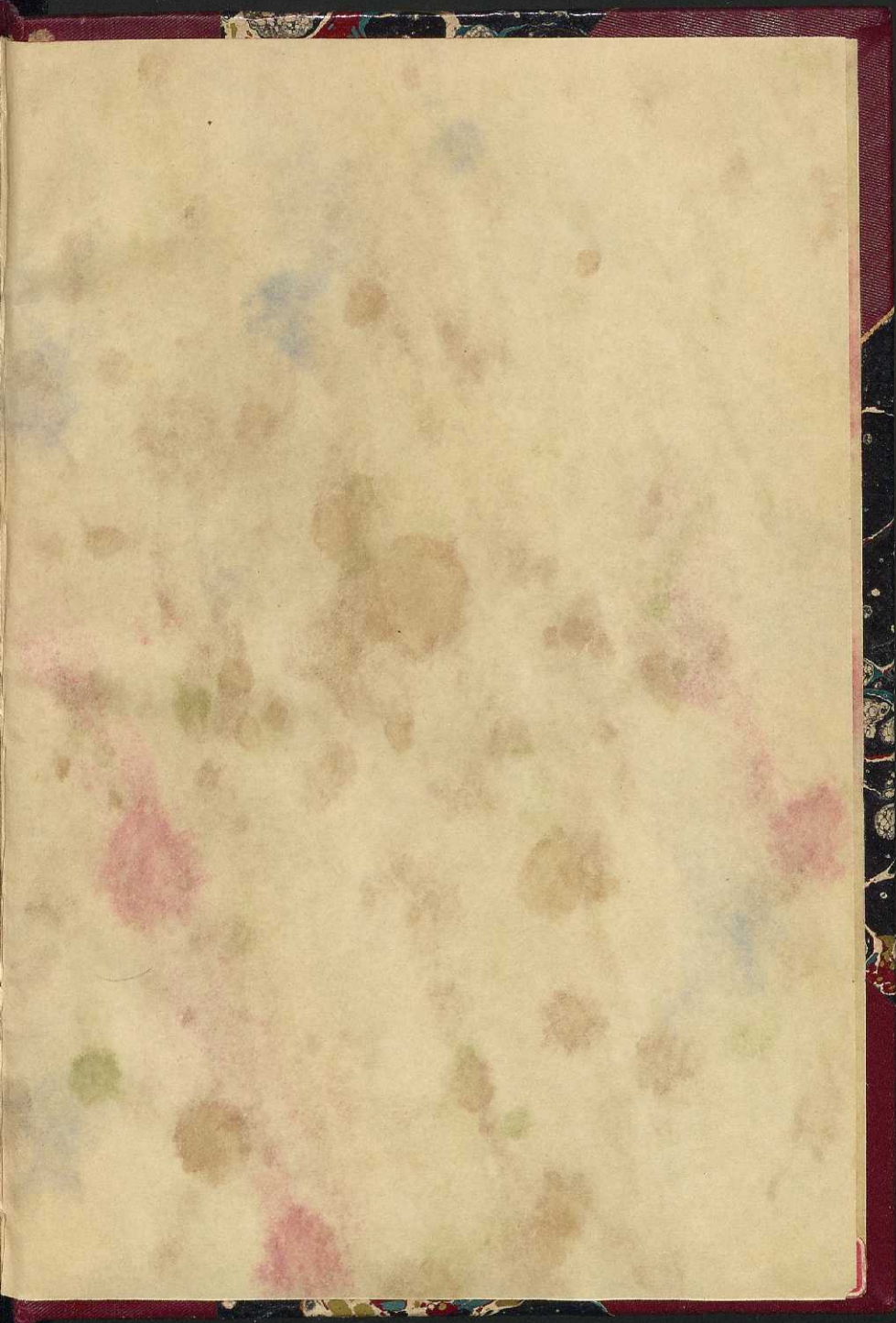

WAHLSTRÖM & WIDSTRANDS
FÖRLAG:

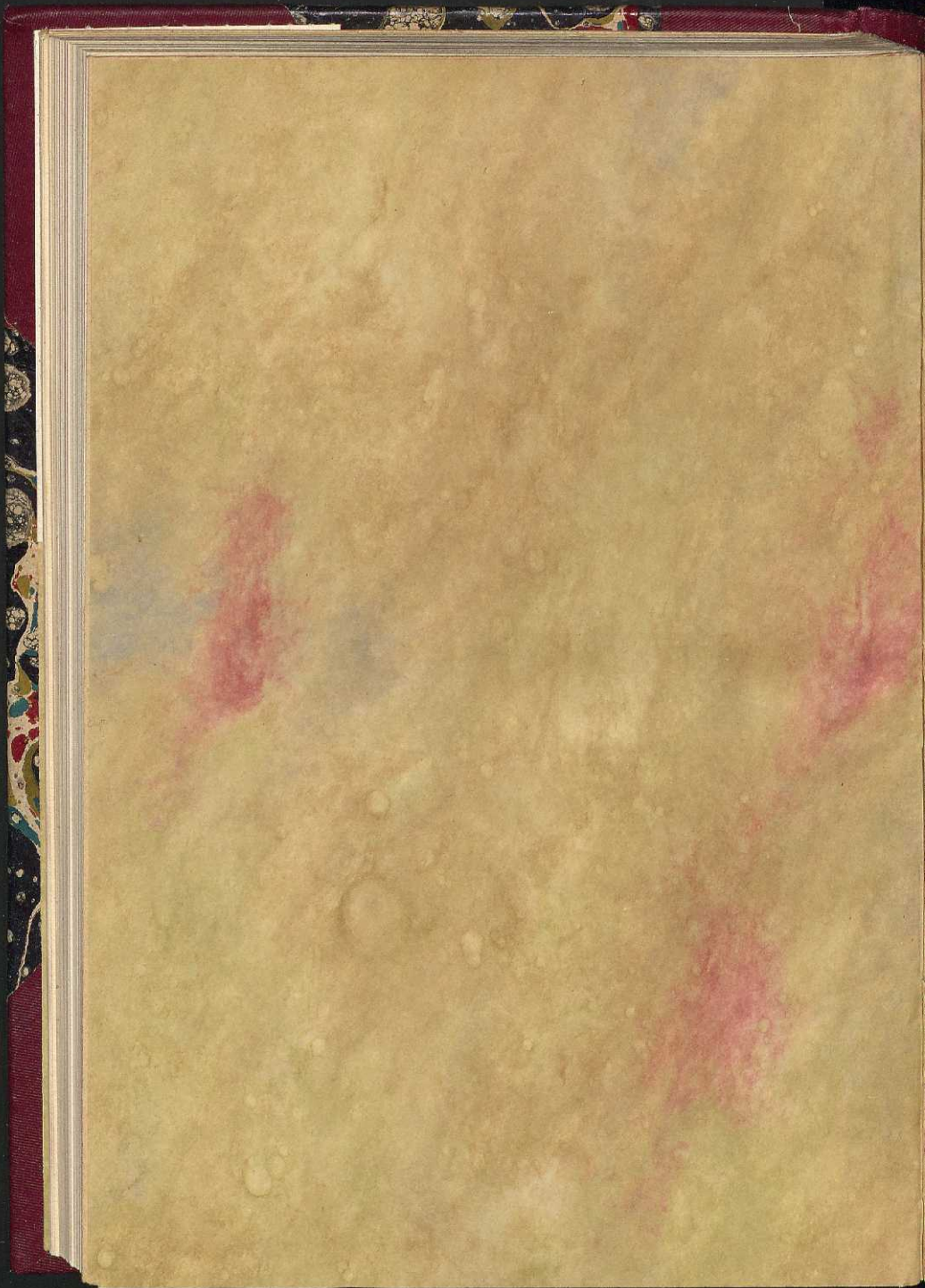
HAROLD GÖTE

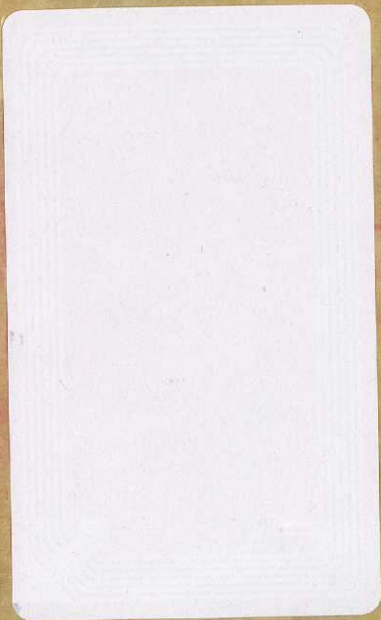
- LEJONETS UNGE. Nutids-
skildring i 4 akter, 3:e uppl. 2.—
- SIN NÄSTAS HUSTRU. Kär-
lekstragedi i 3 akter . . . . 2.—
- ÄRKEFIENDEN. En studie
i 3 akter . . . . . 2.—
- FEMINISMENS MORAL . . —. 50
- DET HELIGA ARFVET. Be-
rättelse . . . . . 2.—
- ÖKNEN. Berättelse 2.50
- DEN VITA DUVANS SAMFUND.
Skådespel i 3 akter . . . . 2.—
- DEN SMALA VÄGEN. Skådespel
i 3 akter . . . . . 2.—

1.65
JOHN JOHNSON
BOKBINDER
GÖTEBORO

